Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Anden Afdeling)

11. december 2013 *

»Voldgiftsbestemmelse — sjette rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration som bidrag til realiseringen af det europæiske forskningsrum og til innovation (2002-2006) — Dicoems- og Cocoon-kontrakterne — en del af de anmeldte udgifters manglende overensstemmelse med kontraktvilkårene — opsigelse af kontrakter — tilbagebetaling af en del af de udbetalte beløb — erstatning — modkrav — ansvar uden for kontraktforhold — ugrundet berigelse — annullationssøgsmål — retsakt, der ikke kan gøres til genstand for et søgsmål — akt, der alene indgår i en kontrakt, som den ikke kan adskilles fra — debetnota — afvisning«

I sag T-116/11,

Association médicale européenne (EMA), Bruxelles (Belgien), ved advokaterne A. Franchi og L. Picciano,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen ved S. Delaude og F. Moro, som befuldmægtigede, bistået af advokat D. Gullo,

sagsøgt,

vedrørende dels en principal påstand om, for det første, refusion af de omkostninger, der er afholdt til gennemførelse af kontrakt nr. 507126 vedrørende Cocoon-projektet og kontrakt nr. 507760 vedrørende Dicoems-kontrakten, der blev indgået henholdsvis den 7. og den 19. december 2003 mellem Kommissionen og sagsøgeren, for det andet, at det fastslås, at Kommissionens beslutning om ophævelse af de nævnte kontrakter er retsstridig, for det tredje, at den hertil hørende debetnota annulleres og, for det fjerde, erstatning for den lidte skade, dels en subsidiær påstand, der er baseret på Kommissionens ansvar uden for kontraktforhold,

har

RETTEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, N.J. Forwood, og dommerne F. Dehousse (refererende dommer) og J. Schwarcz,

justitssekretær: ekspeditionssekretær J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 27. februar 2013,

afsagt følgende

* Processprog: italiensk.

Dom

Retsforskrifter

1. *Den kontraktmæssige ramme*

1 Artikel 166, stk. 1, EF foreskriver vedtagelsen af et flerårigt rammeprogram, som omfatter samtlige europæiske aktioner inden for forskning og teknologisk udvikling.

2 I forbindelse med sjette rammeprogram, der blev vedtaget ved Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1513/2002/EF af 27. juni 2002 om Det Europæiske Fællesskabs sjette rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration som bidrag til realiseringen af det europæiske forskningsrum og til innovation (2002-2006) (EFT L 232, s. 1), blev der indgået en kontrakt nr. 507126 vedrørende Cocoon-projektet (herefter »Cocoon-kontrakten«) og en kontrakt nr. 507760 vedrørende Dicoems-projektet (herefter »Dicoems-kontrakten«), henholdsvis den 7. og den 19. december 2003, mellem Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber på den ene side og koordinatorerne og deltagerne i projekterne, herunder sagsøgeren, Association médicale européenne (EMA), på den anden side.

3 Sagsøgerens og andre udvalgte enheders deltagelse i forskningsprojekterne fandt sted i forbindelse med konsortier stiftet i henhold til bestemmelserne i Cocoon- og Dicoems-kontrakterne, der bestod dels af en koordinator, der varetog specifikke opgaver i forbindelse med administration og driften, dels af de øvrige deltagere i projektet.

4 Artikel 5 i Cocoon-kontrakten fastsætter et europæisk finansielt maksimumsbidrag på 6,7 mio. EUR. Kontrakten, der har en samlet varighed på 42 måneder, fastsætter i artikel 6, at projektet er opdelt i fire indberetningsperioder. Det fremgår af denne bestemmelse og af C-formularerne, der er vedlagt stævningen som bilag, at den første periode løber fra den 1. januar 2004 til den 31. december 2004, den anden fra den 2. januar 2005 til den 31. december 2005, den tredje fra den 1. januar 2006 til den 31. december 2006 og den fjerde fra den 1. januar 2007 til den 30. juni 2007.

5 Artikel 5 i Dicoems-kontrakten fastsætter et europæisk finansielt maksimumsbidrag på 2 mio. EUR. Kontrakten har en samlet varighed for 30 måneder, der i medfør af nævnte kontrakts artikel 6 er opdelt i tre indberetningsperioder. Det fremgår af denne bestemmelse og af C-formularerne, der er vedlagt stævningen som bilag, at den første periode løber fra den 1. januar 2004 til den 30. juni 2004, den anden fra den 1. juli 2004 til den 30. juni 2005 og den tredje fra den 1. juli 2005 til den 30. juni 2006.

6 I overensstemmelse med artikel 7 i de to kontrakter fremsender konsortierne for hver indberetningsperiode og inden for en vis frist indberetninger til Kommissionen vedrørende den udøvede aktivitet, hvordan projekterne forløber og ressourceanvendelse samt »formular C – financial Statement«, udfyldt og fremsendt af hver medkontrahent, vedrørende de omkostninger, som de afholder i forbindelse med gennemførelsen af kontrakterne, og som de anmoder om refusion af.

7 Der er fastsat en forfinansieringsmekanisme for begge projekter, og fremgangsmåderne for tildeling af finansielle bidrag er bl.a. fastsat i artikel 8 i Cocoon- og Dicoems-kontrakterne. Det bestemmes i de omhandlede kontrakters artikel 8, stk. 2, litra d), at enhver betaling, der foretages ved afslutningen af en indberetningsperiode, og som ledsages af en revisionserklæring, anses for endelig med forbehold af resultaterne af en revision eller kontrol, som kan gennemføres i medfør af artikel II.29 i de almindelige betingelser, som er opført i bilag II til nævnte kontrakter (herefter »de almindelige betingelser«).

8 Ifølge Cocoon- og Dicoems-kontrakternes artikel 12 finder belgisk ret anvendelse på kontrakterne.

9 Nævnte kontrakters artikel 13 fastsætter en voldgiftsbestemmelse, der præciserer, at Retten har enekompetence til at træffe afgørelse om tvister mellem Kommissionen og medkontrahenterne vedrørende gyldigheden, anvendelsen eller fortolkningen af nævnte kontrakter.

10 De almindelige betingelser, som i medfør af begge kontrakters artikel 14 udgør en integrerende del af kontrakterne, indeholder en første del, der bl.a. omhandler gennemførelsen af de omhandlede projekter, kontrakternes ophør og ansvar (punkt II.2 til II.18), en anden del, der vedrører de finansielle bestemmelser og kontroller, revisioner, refusioner og sanktioner (punkt II.19-II.31) og en tredje del vedrørende intellektuelle ejendomsrettigheder (punkt II.32-II.36).

11 Punkt II.6 i de almindelige betingelser bestemmer, at underleverancer er mulige for mindre vigtige tjenester, der ikke udgør kernen i projektet. Visse betingelser skal være opfyldt for at udgifter, der hidrører fra en underleverancekontrakt, kan refunderes.

12 Punkt II.7, stk. 1, i de almindelige betingelser fastsætter, at indberetningerne forelægges Kommissionen inden for 45 dage fra afslutningen af de relevante perioder. Punkt II.7, stk. 2, præciserer, at konsortiet for hver indberetningsperiode forelægger de indberetninger, der er fastsat i kontrakterne (herunder indberetninger om aktiviteter og drift), hvilket bl.a. indbefatter C-formularerne med medkontrahenternes finansielle erklæringer for hver periode.

13 Punkt II.8, stk. 3, i de almindelige betingelser fastsætter, at Kommissionen forpligter sig til at evaluere de forelagte indberetninger inden for 45 dage fra modtagelsen. Et manglende svar fra Kommissionen inden for denne frist indebærer ikke en godkendelse. Kommissionen kan forkaste disse indberetninger selv efter udløbet af den betalingsfrist, der er fastsat i kontrakten. Punkt II.8, stk. 4, bestemmer, at godkendelsen af indberetningerne ikke indebærer en undtagelse fra revisioner og kontroller, der er udført i medfør af punkt II.29.

14 Punkt II.16 i de almindelige betingelser fremstiller de situationer, hvor en medkontrahents deltagelse kan ophøre.

15 Punkt II.16, stk. 1, i de almindelige betingelser fastsætter, at såfremt en medkontrahent ikke efterkommer sine kontraktlige forpligtelser, pålægger Kommissionen konsortiet at finde en passende løsning inden for en frist på maksimum 30 dage, og såfremt der ikke kan findes en tilfredsstillende løsning inden for denne frist, bringer Kommissionen den pågældende medkontrahents deltagelse til ophør.

16 Punkt II.16, stk. 2, i de almindelige betingelser bestemmer, at Kommissionen straks kan bringe en medkontrahents deltagelse til ophør:

»a) hvis medkontrahenten forsætligt eller uagtsomt har begået en »uregelmæssighed« ved gennemførelsen af kontrakten

b) hvis medkontrahenten har tilsidesat grundlæggende etiske principper i reglerne for deltagelse [rules for participation].«

17 Punkt II.1, stk. 11, i de almindelige betingelser definerer begrebet »uregelmæssighed« som »enhver overtrædelse af en fællesskabsbestemmelse eller enhver tilsidesættelse af en kontraktlig forpligtelse, som kan tilskrives en medkontrahents handling eller undladelse, der ved afholdelse af en uretmæssig udgift skader eller vil kunne skade De Europæiske Fællesskabers almindelige budget eller budgetter, der forvaltes af De Europæiske Fællesskaber«.

18 Punkt II.16, stk. 8, i de almindelige betingelser bestemmer, at når konsortiet viderefører projektet, udsteder Kommissionen et påkrav om tilbagebetaling (recovery order) til den misligholdende medkontrahent med kopi til konsortiet med anmodning om, at denne overfører det beløb, der skyldes

Kommissionen, til konsortiet inden for 30 dage. Såfremt medkontrahenten ikke efterkommer denne anmodning, udsteder Kommissionen et påkrav på hele det skyldige beløb. Visse kontraktbestemmelser (herunder bl.a. punkt II.29, II.30 og II.31 vedrørende kontroller, revisioner og refusioner) finder fortsat anvendelse på den misligholdende medkontrahent, efter at dennes deltagelse er bragt til ophør, og på medkontrahenter i tilfælde af kontraktens ophør.

19 Punkt II.19, stk. 1, i de almindelige betingelser fastlægger de udgifter, der er støtteberettigede, og bestemmer følgende:

»De udgifter, der er afholdt til gennemførelse af projektet, skal opfylde følgende betingelser:

a) De skal være reelle, omkostningseffektive og nødvendige for gennemførelsen af projektet.

b) De skal fastsættes i overensstemmelse med medkontrahentens sædvanlige regnskabsprincipper.

c) De skal afholdes i projektets løbetid som defineret i artikel 4, stk. 2 […]

d) De skal senest den dato, hvor den i punkt II.26 fastsatte revisionserklæring udarbejdes, være registreret i den medkontrahents regnskab, der har afholdt dem. De regnskabsprocedurer, der anvendes til registrering af udgifterne og indtægterne, skal overholde regnskabsreglerne i den medlemsstat, hvor medkontrahenten har hjemsted, samt gøre det muligt at foretage en direkte afstemning af udgifter og indtægter ved gennemførelsen af projektet og de samlede erklæringer vedrørende medkontrahentens samlede aktiviteter […]«

20 Punkt II.19, stk. 2, litra a)-h), i de almindelige betingelser angiver otte kategorier af omkostninger, der ikke er støtteberettigede. Punkt II.19, stk. 2, litra i), tilføjer, at alle de omkostninger, der ikke opfylder de i stk. 1 fastsatte betingelser, ikke er støtteberettigede.

21 Punkt II.20 og II.21 i de almindelige betingelser definerer to typer af omkostninger, der er støtteberettigede under de betingelser, der er fastsat i punkt II.19, nemlig for det første direkte omkostninger, der kan henføres direkte til projektet, og for det andet indirekte omkostninger, der ikke kan henføres direkte til projektet, men som kan identificeres og begrundes via medkontrahentens regnskabssystem som afholdt i forbindelse med direkte omkostninger.

22 Med hensyn til erklæringen om omkostninger, der er afholdt til gennemførelse af projektet og de hertil hørende kontrakter, fastsætter punkt II.22 i de almindelige betingelser tre modeller for omkostningsopgørelser (cost reporting models), herunder ekstraomkostningsmodellen (additional cost model), der kan anvendes af ikke-kommercielle organer og offentligretlige eller privatretlige foreninger, der arbejder uden gevinst for øje, eller af internationale organisationer, der ikke er i besiddelse af et regnskabssystem, der gør det muligt at udskille den del af omkostningerne (direkte og indirekte), som de afholder til gennemførelse af projekter.

23 Punkt II.20, stk. 2, i de almindelige betingelser bestemmer, at de medkontrahenter, der anvender ekstraomkostningsmodellen, i forbindelse med projektet kun kan angive de direkte omkostninger, der opstår ud over deres løbende omkostninger. Dette punkt bestemmer endvidere:

»Direkte personaleomkostninger er begrænset til reelle omkostninger til personale, der er tilknyttet projektet, når medkontrahenten med dette personale har indgået:

en midlertidig aftale om at arbejde på Fællesskabets FTU-projekter

en midlertidig aftale om at færdiggøre en doktorgrad

en aftale, der helt eller delvist afhænger af ekstern finansiering, og som tillægges medkontrahentens normale løbende finansiering. I dette tilfælde skal de omkostninger, der tilregnes den foreliggende kontrakt, udelukke alle de omkostninger, der finansieres gennem den normale løbende finansiering.«

24 Punkt II.26 i de almindelige betingelser fastsætter, at der skal udarbejdes revisionserklæringer af en ekstern revisor. Denne bestemmelse bestemmer, in fine, at eksterne revisorers attestation på ingen måde begrænser kontrahenternes ansvar i henhold til kontrakten eller de rettigheder, der i punkt II.29 i de almindelige betingelser tillægges Den Europæiske Union.

25 Det følger af punkt II.27 i de almindelige betingelser, at de forskud på udgifter, der tildeles koordinatoren til fordel for konsortiet, forbliver Unionens ejendom.

26 Punkt II.28, stk. 1, i de almindelige betingelser fastsætter, at med forbehold for kontroller og revisioner fastsættes størrelsen af den endelige betaling til medkontrahenten på grundlag af de i punkt II.7 fastsatte indberetninger, som Kommissionen har godkendt.

27 Punkt II.29 i de almindelige betingelser omhandler de kontroller og revisioner, som medkontrahenterne kan foretage. Den er affattet som følger:

»1. Kommissionen kan på et hvilket som helst tidspunkt, mens kontrakten løber, og indtil fem år efter, at projektet er ophørt, organisere revisioner, som enten gennemføres af videnskabelige eller tekniske revisorer eller af eksterne revisorer eller af Kommissionens egne tjenestegrene, herunder OLAF. Sådanne revisioner kan omfatte videnskabelige, finansielle og teknologiske aspekter eller andre aspekter (herunder regnskabs- og managementprincipper) vedrørende en god gennemførelse af projektet og kontrakten. Alle disse revisioner skal gennemføres i overensstemmelse med et princip om fortrolighed. De beløb, der eventuelt skal betales til Kommissionen som følge af disse revisioners konklusioner, kan give anledning til tilbagesøgning som fastsat i artikel II.31.

[…]

2. Medkontrahenterne er forpligtet til at stille samtlige detaljerede oplysninger til rådighed for Kommissionen, som Kommissionen kan anmode om med henblik på at efterprøve, at kontrakten administreres og gennemføres korrekt.

3. Medkontrahenterne er forpligtet til at opbevare alle dokumenter vedrørende kontrakten i original, eller i særlige tilfælde, der er behørigt begrundet, en bekræftet genpart, i fem år regnet fra projektets afslutning. Disse dokumenter skal stilles til rådighed for Kommissionen efter anmodning, der fremsættes under enhver revision, som fastsat i kontrakten […]«

28 Punkt II.31, stk. 1, i de almindelige betingelser bestemmer, at Kommissionen tilbagesøger beløb, som uretmæssigt er udbetalt til medkontrahenter i henhold til kontrakten. Punkt II.31, stk. 5, fastsætter, at Kommissionen i medfør af artikel 256 EF kan vedtage en afgørelse, der kan tvangsfuldbyrdes, om fastsættelse af et beløb, der skal betales af andre end staterne.

29 Punkt II.32 i de almindelige betingelser fastsætter, at viden (»knowledge«), som defineres i punkt II.1, stk. 14, i nævnte almindelige betingelser som omhandlende resultaterne af de omhandlede projekter samt de rettigheder, der er forbundet hermed, tilhører de af Kommissionens medkontrahenter, der har bidraget til opnåelsen heraf.

2. *Belgisk ret*

30 Den belgiske code civil's artikel 1134 foreskriver, at »lovligt indgåede kontrakter er juridisk bindende for kontrahenterne« (stk. 1), og at »de kun kan ophæves ved fælles overenskomst eller af lovbestemte årsager« (stk. 2).

31 Artikel 1134, stk. 3, fastsætter, at kontrakterne skal gennemføres i god tro. Artikel 1135 i samme code fastsætter, at »kontrakterne ikke blot er forpligtende for så vidt det, der udtrykkeligt er fastsat heri, men også hvad angår alle konsekvenser som ifølge billighed, sædvane eller lov følger af forpligtelsen efter dens natur« og udtrykker således ligeledes princippet om, at kontrakterne skal gennemføres i god tro.

32 Når der opstår en tvist med hensyn til gennemførelsen af en kontrakt, reguleres bevisbyrden af bestemmelserne i artikel 1315 i den belgiske code civil, som er affattet således:

»Den, der kræver en forpligtelse opfyldt, skal bevise den.

Tilsvarende gælder, at den, der påstår at have frigjort sig fra en forpligtelse, skal godtgøre betalingen eller den omstændighed, der har ført til frigørelsen fra forpligtelsen.«

33 Artikel 1341 i den belgiske code civil fastsætter med hensyn til bevis, at »der skal optages et dokument, der er oprettet ved notar eller forsynet med en personlig underskrift, vedrørende enhver genstand, der overstiger et beløb eller en værdi på 375 EUR, også for frivillige indskud«. Bestemmelsen præciserer, at »der tillades hverken vidneførsel vedrørende indholdet af dokumentet eller herudover, eller vedrørende det, der hævdes at være blevet anført før, ved eller efter optagelsen af disse dokumenter, selv hvis det drejer sig om et beløb eller en værdi på mindre end 375 EUR«. Bestemmelsen tilføjer:

»Alt dog med forbehold af det i love vedrørende handel fastsatte.«

34 Nævnte codes artikel 1347 bestemmer:

»Ovennævnte regler finder ikke anvendelse, når der foreligger et skriftligt bevis.

Herved forstås ethvert skriftligt dokument, der hidrører fra den, som kravet er rettet imod, eller fra den, som vedkommende repræsenterer, og som sandsynliggør den omstændighed, der gøres gældende.«

Sagens baggrund

35 Sagsøgeren er en forening, der arbejder uden gevinst for øje, i henhold til belgisk ret med hjemsted i Bruxelles (Belgien).

36 Sagsøgeren har anført, at foreningen har deltaget med et beløb på 166 410,50 EUR i Dicoems-projektet og med et beløb på 260 756,53 EUR i Cocoon-projektet, dvs. 427 167,03 EUR i alt. Sagsøgeren har anført, at denne har modtaget et beløb på 176 167,87 EUR og således stadig har 250 999,16 EUR til gode i forbindelse med de to projekter.

37 Efter koordinatorens konkurs i forbindelse med Dicoems-kontrakten blev sagsøgeren udpeget som dennes afløser med virkning fra den 19. januar 2007. Koordinatoren i forbindelse med Cocoon-kontrakten blev slettet af handelsregistreret og erstattet med en anden.

38 Kommissionen orienterede ved skrivelse af 12. februar 2009 sagsøgeren om, at den havde besluttet at undergive sagsøgeren en revision i henhold til punkt II.29 i de almindelige bestemmelser med henblik på at efterprøve, om Dicoems -og Cocoon-kontrakterne blev gennemført korrekt med hensyn til regnskabsføring og finansiering. Revisionen fandt sted den 3. og 4. marts samt den 7. april 2009.

39 Kommissionen fremsendte ved skrivelse af 19. maj 2009 et udkast til revisionsrapport (herefter »udkast til revisionsrapport«) til sagsøgeren og opfordrede denne til at fremsætte sine bemærkninger inden for en frist på 30 dage efter modtagelsen.

40 Sagsøgeren anmodede ved skrivelse af 18. juni 2009 Kommissionen om en forlængelse af fristen for fremsættelse af ovenstående bemærkninger på fire måneder, idet sagsøgeren bl.a. henviste til en flytning i 2004 og behovet for at foretage en fuldstændig gennemgang af den relevante dokumentation og eftersøgning af nyttige og/eller manglende dokumenter.

41 Ved skrivelse af 23. juni 2009 meddelte Kommissionen sagsøgeren en frist på yderligere 30 dage til at fremsende sine bemærkninger, idet Kommissionen forklarede, at den forlængelse på fire måneder, som sagsøgeren oprindeligt havde anmodet om, var uhensigtsmæssig, da medkontrahenterne i henhold til punkt II.29, stk. 3, i de almindelige betingelser var forpligtet til at opbevare alle dokumenter vedrørende kontrakterne i original, eller i særlige tilfælde en bekræftet genpart, i fem år regnet fra projektets afslutning, og at disse dokumenter ifølge samme klausul skulle stilles til rådighed for Kommissionen, når denne anmodede herom i forbindelse med en eventuel revisionsprocedure.

42 Kommissionen præciserede endvidere i overensstemmelse med punkt II.19, stk. 1, litra d), i de almindelige betingelser, at de udgifter, der er støtteberettigede, og som er afholdt til gennemførelse af projekter, senest den dato, hvor den i punkt II.26 i nævnte almindelige betingelser fastsatte revisionserklæring udarbejdes, skal være registreret i medkontrahentens regnskab. Kommissionen anførte således, at al dokumentation vedrørende afholdte omkostninger i realiteten allerede burde være i sagsøgerens besiddelse den dato, hvor revisionen fandt sted i sagsøgerens lokaler.

43 Sagsøgeren anførte i skrivelser af 3. og 6. juli 2009, at dokumenterne var i Italien, og at der for Cocoon-kontrakten krævedes en rets godkendelse. Sagsøgeren anmodede Kommissionen om en kopi af Dicoems- og Cocoon-kontrakterne, herunder en komplet beskrivelse af tilsvarende projekter, og af medkontrahenternes forpligtelser samt en kopi af omkostningserklæringer, som er fremsendt af projekternes koordinatorer, idet sagsøgeren forklarede, at denne ønskede at kontrollere, at den dokumentation, som Kommissionen var i besiddelse af, svarede til den, som sagsøgeren havde fremsendt.

44 Kommissionen fremsendte ved e-mail af 10. juli 2009 til sagsøgeren en kopi af kontrakterne og deres respektive bilag samt den finansielle dokumentation, som den havde modtaget vedrørende sagsøgeren.

45 Sagsøgeren fremsendte ved skrivelse af 19. august 2009 sine bemærkninger til Kommissionen vedrørende udkastet til revisionsrapport samt dokumenter.

46 Den 30. september 2009 oplyste Kommissionen sagsøgeren om, at revisionen var afsluttet, og fremsendte den endelige revisionsrapport (herefter »den endelige revisionsrapport«).]

47 Kommissionen fandt ved den endelige revisionsrapport, at sagsøgeren havde tilsidesat kontraktbestemmelserne og begået alvorlige uregelmæssigheder som omhandlet i punkt II.1, stk. 11, i de almindelige betingelser ved gennemførelsen af Dicoems- og Cocoon-kontrakterne. Kommissionen anførte bl.a., at det ikke var muligt at spore de omkostninger, som sagsøgeren anmodede om refusion af, i dennes regnskaber, at der ikke fandtes originaler (eller bekræftede genparter, når sådanne var tilladte) af dokumenter vedrørende gennemførelsen af kontrakterne, at visse af de omkostninger, som sagsøgeren anmodede om refusion af, ikke var reelle og ikke svarede til dokumenterne vedrørende projekterne, at sagsøgeren ved at underskrive finansiel dokumentation, der blev fremsendt til

Kommissionen, havde bekræftet omstændigheder, der ikke er i overensstemmelse med virkeligheden for så vidt angår afholdte omkostninger og dokumentationen herfor, og at underleverancekontrakterne var blevet indgået under tilsidesættelse af kontraktbestemmelserne. Kommissionen fandt derfor, at af det beløb på 329 140,69 EUR, der blev krævet som udgifter, der er støtteberettigede, skulle et beløb på 315 739,99 EUR afvises, og Kommissionen konkluderede, at det var nødvendigt at bringe sagsøgerens deltagelse i projektet til ophør i medfør af punkt II.16 i de almindelige betingelser.

48 Den 3. december 2009 fandt der et møde sted mellem sagsøgeren og Kommissionen.

49 Kommissionen besvarede ved e-mail af 11. januar 2010 sagsøgerens argumenter og tilkendegav, at sagsøgerens tilsidesættelse af de finaniselle bestemmelser og bestemmelserne om regnskabsførelse, der gælder for Dicoems- og Cocoon-projekterne, på ingen måde kunne fritage sagsøgeren for dennes ansvar med hensyn til de begåede uregelmæssigheder.

50 Kommissionen orienterede ved skrivelse af 20. januar 2010 sagsøgeren om sin hensigt om at bringe sagsøgerens deltagelse i Dicoems- og Cocoon-projekterne til ophør i medfør af punkt II.16, stk. 2, i de almindelige betingelser, og Kommissionen anmodede derfor om tilbagebetaling af det uretmæssigt modtagne beløb på i alt 165 302,15 EUR, nemlig et beløb på 121 261,06 EUR for Cocoon-projektet og et beløb på 44 041,09 EUR for Dicoems-projektet.

51 Ved skrivelse af 24. februar 2010 fremsatte sagsøgeren bemærkninger til Kommissionens skrivelse af 20. januar 2010.

52 Ved skrivelse af 21. april 2010 besvarede Kommissionen disse bemærkninger.

53 Sagsøgeren anmodede bl.a. ved skrivelser af 24. februar 2010 og af 3. og 10. maj 2010 om aktindsigt i korrespondancen mellem Kommissionen og de andre medlemmer af konsortierne for de to projekter. Den 1. juli 2010 fandt der et møde sted mellem repræsentanter for sagsøgeren og Kommissionen. Den 9. juli 2010 begrænsede sagsøgeren listen over de dokumenter, som foreningen ønskede aktindsigt i. De anmodede dokumenter blev fremsendt til sagsøgeren den 5. august 2010.

54 Ved skrivelse af 15. september 2010 fremsendte sagsøgeren sine bemærkninger til den endelige revisionsrapport til Kommissionen.

55 Kommissionen besvarede den 22. oktober 2010 disse bemærkninger, idet den efter at have foretaget en ny bedømmelse af de omkostninger, som sagsøgeren havde anmodet om refusion af, og grundene til, at de ikke var støtteberettigede i henhold til kontraktbestemmelserne, konkluderede, at de fremførte omstændigheder og argumenter ikke kunne rejse tvivl om de konklusioner, der blev formuleret efter revisionsproceduren.

56 Sagsøgeren anmodede ved skrivelse af 4. november 2010 om en ny frist til at besvare skrivelsen af 22. oktober 2010.

57 Kommissionen orienterede ved skrivelse af 5. november 2010 sagsøgeren om, at dennes deltagelse i Cocoon- og Dicoems-projekterne var bragt til ophør på grundlag af punkt II.16, stk. 2, i de almindelige betingelser af de grunde, der blev angivet i Kommissionens skrivelse af 20. januar 2010. Kommissionen tilkendegav endvidere, at den i henhold til punkt II.16, stk. 8, i de almindelige betingelser ved debetnota ville tilbagesøge det beløb på 164 080,03 EUR, der uretmæssigt var udbetalt til sagsøgeren (121 098,51 EUR vedrørende Cocoon-kontrakten og 42 981,52 EUR vedrørende Dicoems-kontrakten).

58 Den 1. december 2010 indgav sagsøgeren en klage til Den Europæiske Ombudsmand over Kommissionens utilfredsstillende administration. Ombudsmanden forkastede klagen den 1. februar 2011.

59 Sagsøgeren fremsendte den 7. december 2010 sine endelige bemærkninger og anmodede bl.a. om, at tilbagesøgningen af det beløb, der var anført i skrivelsen af 5. november 2010, blev stillet i bero i afventning af ombudsmandens afgørelse.

60 Den 13. december 2010 fremsendte Kommissionen en debetnota på 164 080,03 EUR (herefter »debetnotaen«) til sagsøgeren, idet Kommissionen for hver kontrakt præciserede det beløb, der blev anset for støtteberettiget, de beløb der allerede var overført, og det beløb, der skal tilbagesøges.

Retsforhandlinger og parternes påstande

61 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 21. februar 2011 har sagsøgeren anlagt denne sag. Sagsøgerens begæring om udsættelse af gennemførelsen af Kommissionens afgørelse af 5. november 2010 vedrørende ophævelse af kontrakterne om Cocoon- og Dicoems-projekterne og debetnotaen, som blev indgivet ved særskilt dokument til Rettens Justitskontor den 7. marts 2011, blev ved Rettens præsidents kendelse af 18. november 2011 i sagen EMA mod Kommissionen ikke taget til følge (sag T-116/11 R, ikke trykt i Samling af Afgørelser).

62 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Anden Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling. Som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse i henhold til artikel 64 i Rettens procesreglement har Retten besluttet at anmode parterne om at besvare visse spørgsmål, hvilket parterne har gjort inden for den fastsatte frist.

63 Parterne har afgivet mundtlige indlæg samt besvaret spørgsmål fra Retten i retsmødet den 27. februar 2013.

64 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Sagen antages til realitetsbehandling, og der gives sagsøgeren medhold.

— Principalt:

  — Det fastslås, at sagsøgeren korrekt har opfyldt de kontraktlige forpligtelser, der påhviler foreningen i henhold til Dicoems- og Cocoon-kontrakterne, hvorfor den er berettiget til refusion af de udgifter, som den har afholdt ved gennemførelsen af disse kontrakter, som det følger af formular C fremsendt til Kommissionen, herunder formular C vedrørende den fjerde periode af Cocoon-kontrakten.

  — Det fastslås, at Kommissionens afgørelse om ophævelse af de nævnte kontrakter, der fremgår af skrivelse af 5. november 2010, er retsstridig.

  — Det fastslås følgelig, at Kommissionens krav om tilbagebetaling af et beløb på 164 080,10 EUR er ugrundet, hvorfor udstedelsen af en hertil hørende debetnota annulleres eller under alle omstændigheder erklæres for retsstridig.

  — Kommissionen tilpligtes at betale det resterende beløb, der tilkommer sagsøgeren på grundlag af formular C, som blev fremsendt til Kommissionen, hvilket beløb udgør 250 999,16 EUR.

  — Kommissionen tilpligtes at betale sagsøgeren en rimelig erstatning for det tab, som sagsøgeren har lidt som følge af den manglende kontrol fra Kommissionens side.

— Subsidiært:

  — Det fastslås, at Kommissionen holdes ansvarlig for ugrundet berigelse og skadevoldende adfærd.

— Følgelig tilpligtes Kommissionen at betale erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, som sagsøgeren har lidt, og som skal opgøres under den foreliggende tvist.

— Kommissionen tilpligtes under alle omstændigheder at betale sagens omkostninger.

65 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Sagen afvises som ugrundet.

— Påstanden om erstatning afvises som ugrundet.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

66 Kommissionen har i duplikken fremsat et modkrav. Kommissionen har nedlagt påstand om, at Retten tiltræder debetnotaen og den omstændighed, at sagsøgerens deltagelse i kontrakterne er ophørt, og at sagsøgeren følgelig tilpligtes at tilbagebetale beløbet på 164 080,03 EUR med tillæg af renter i henhold til punkt II.31, stk. 2, i de almindelige betingelser.

Retlige bemærkninger

1. *Indledende bemærkninger*

67 For det første bemærkes, at sagsøgeren den 20. juli 2011 foruden replikken indgav en skrivelse, der blev tilført sagens akter, og som Kommissionen blev opfordret til at besvare i duplikken. Sagsøgeren anfægtede i denne skrivelse af 20. juli 2011, at Kommissionens svarskrift indeholder en række henvisninger til argumenter og dokumenter vedrørende sagen om foreløbige forholdsregler, der udgør en særskilt sag. Dette giver ifølge sagsøgeren anledning til misforståelse og medfører en indirekte forhøjelse af antallet af sider i svarskriftet, hvilket bevirker en overskridelse af det antal sider, som blev fastsat i de praktiske anvisninger til parterne.

68 Retten skal udtale, at der ikke er tale om et anbringende som sådan, og at der ikke heraf kan udledes noget argument med hensyn til påstandene i stævningen. Selv om det måtte antages, at der var tale om et argument, som er fremført med henblik på den foreliggende sag, ville det således skulle afvises som irrelevant.

69 Endvidere og under alle omstændigheder bemærkes, at argumenterne fra sagen om foreløbige forholdsregler blev gentaget af Kommissionen i forbindelse med hovedsagen på en selvstændig måde, der var uafhængig af de argumenter, der blev påberåbt under sagen om foreløbige forholdsregler, og at der ikke blot er tale om henvisninger. Dermed bidrog de ikke til at øge det antal sider, der blev fastsat i de praktiske anvisninger til parterne. Hertil kommer, at argumenterne blev udviklet på en fuldstændig og struktureret måde. Endelig blev dokumenterne vedrørende sagen om foreløbige forholdsregler citeret klart i svarskriftet uden nogen mulighed for misforståelse, og de blev på ny vedlagt duplikken som bilag.

70 Dette argument skal således under alle omstændigheder forkastes.

71 For det andet fremgår det af stævningen, navnlig af den fjerde påstand, at sagsøgeren i det væsentlige har nedlagt påstand om annullation af debetnotaen og om refusion af det omhandlede beløb.

72 Det bemærkes i denne henseende, at retsakter, som er vedtaget af institutionerne, og som er en uadskillelig del af et rent kontraktforhold, som følge af selve deres karakter ikke hører til de retsakter, der er omhandlet i artikel 288 TEUF, som kan påstås annulleret af Unionens retsinstanser i henhold til

artikel 263 TEUF (jf. Rettens kendelse af 12.10.2011, sag T-353/10, Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirourgiko Kentro mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).

73 Kommissionen har i den foreliggende sag ved debetnotaen, som henviser til Kommissionens skrivelse af 5. november 2010, anmodet sagsøgeren om betaling af en fordring, som Kommissionen anser sig for indehaver af, og som udgøres af de overførte beløb, der svarer til de omkostninger, som Kommissionen ikke anser for støtteberettigede i henhold til de omhandlede kontrakter, og som den ikke har godkendt. Kommissionen har herved holdt sig inden for kontraktrammerne og bl.a. støttet sig på bestemmelserne i punkt II.29, stk. 1, sammenholdt med punkt II.31 i de almindelige betingelser.

74 Debetnotaen indgår dermed i sammenhængen med de kontrakter, der forbinder Kommissionen og sagsøgeren, idet den vedrører en opkrævning af en fordring, der har grundlag i kontraktens bestemmelser, og idet den har til formål at gøre de rettigheder gældende, som Kommissionen har i medfør af bestemmelserne i nævnte kontrakter, der forbinder denne institution til sagsøgeren (jf. i denne retning dom af 17.6.2010, forenede sager T-428/07 og T-455/07, CEVA mod Kommissionen, Sml. II, s. 2431, præmis 53, Rettens kendelse af 31.8.2011, sag T-435/10, IEM mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 44, og i sagen Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirourgiko Kentro mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 72, præmis 26).

75 Eftersom debetnotaen er en uadskillelig del af et rent kontraktforhold, må den fjerde påstand om annullation af denne nota eller, at det fastslås, at den er retsstridig, afvises. De argumenter, som er anført til støtte for denne påstand, må dermed forkastes, da de er fremsat til støtte for en påstand, der må afvises. Hertil kommer, at selv om det blev lagt til grund, at påstanden om annullation af debetnotaen kan omkvalificeres til en påstand om refusion af de omhandlede beløb i henhold til Rettens praksis (jf. kendelse i sagen Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirourgiko Kentro mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 72, præmis 34 og 35 og den deri nævnte retspraksis), må det under alle omstændigheder fastslås, at de anbringender, der er påberåbt over for debetnotaen, i det væsentlige svarer til de argumenter, der er fremsat til støtte for påstanden om refusion.

76 Sagsøgeren har i forbindelse med søgsmålet i henhold til artikel 268, 272 og 340 TEUF anført fem anbringender. De første fire anbringender er rejst i forbindelse med den principale påstand, og den femte, som omhandler Kommissionens ansvar for ugrundet berigelse og ulovlig adfærd, er påberåbt i forbindelse med den subsidiære påstand.

2. *Om den principale påstand, støttet på fire anbringender*

77 Sagsøgeren har anført fire anbringender. Det første anbringende vedrører en tilsidesættelse af punkt II.19, II.20. II.21 og II.25 i de almindelige betingelser. Det andet anbringende er baseret på Kommissionens tilsidesættelse af sine overvågningsforpligtelser, princippet om god tro og princippet om loyalt samarbejde ved gennemførelsen af kontrakter. Det tredje anbringende vedrører Kommissionens tilsidesættelse af princippet om god forvaltningsskik og proportionalitetsprincippet, og det fjerde anbringende omhandler en tilsidesættelse af retten til forsvar og begrundelsespligten.

Det første anbringende om en tilsidesættelse af punkt II.19, II.20. II.21 og II.25 i de almindelige betingelser

78 Der skal indledningsvis tages stilling til sagsøgerens påstand med hensyn til beløbet vedrørende den fjerde periode af Cocoon-projektet, som sagsøgeren ikke har fået udbetalt, og som ikke var omfattet af revisionen. Sagsøgeren har herefter i det væsentlige påberåbt sig et klagepunkt om manglende valgfrihed ved omkostningsmodellen, et klagepunkt omhandlende den omstændighed, at fakturerede

omkostninger, som endnu ikke er afholdt, ikke er støtteberettigede, et klagepunkt om direkte omkostninger til personale, et klagepunkt om indirekte omkostninger til personale og endelig et klagepunkt om, at den endelige revisionsrapport er usammenhængende.

Om påstanden om refusion vedrørende den fjerde periode

79 Det bemærkes for det første, at sagsøgeren har medtaget et beløb på 98 030,42 EUR for den fjerde periode i Cocoon-projektet i sin påstand om refusion. Sagsøgeren har anført, at det fremgår af den endelige revisionsrapport, at Kommissionen rådede over oplysninger vedrørende omkostninger, og at der ikke kan foreholdes sagsøgeren en forsinket fremsendelse af disse dokumenter. Sagsøgeren har tilføjet, i sine svar til foranstaltningerne med henblik på sagens tilrettelæggelse, at fristen på fem år i punkt II.29 i de almindelige betingelser er udløbet, og at det ikke længere er muligt at foretage en revision.

80 Retten konstaterer, at beløbet for den fjerde periode, som løb fra den 1. januar 2007 til den 30. juni 2007, ikke er blevet udbetalt til sagsøgeren og ikke har været genstand for en revision. Det fremgår således af besvarelsen af de skriftlige spørgsmål, som Retten har stillet, at de finansielle dokumenter vedrørende denne periode for tiden undersøges af Kommissionen.

81 Det bemærkes, at hvis en revision ikke som sådan er påkrævet i henhold til de kontraktbestemmelser, der finder anvendelse i sagen, fremgår det af kontrakternes artikel 8, stk. 2, og af punkt II.28, stk. 1, i de almindelige betingelser, at det endelige beløb, der skal betales til medkontrahenten, skal fastsættes på grundlag af de i punkt II.7 i de almindelige betingelser fastsatte indberetninger, som Kommissionen har godkendt. Det fremgår endvidere af punkt II.8, stk. 3, i de almindelige betingelser, at Kommissionens tavshed ikke medfører en godkendelse af de omhandlede indberetninger.

82 Det bemærkes, at uanset spørgsmålet om, hvem der har ansvaret for den forsinkede fremsendelse af dokumentationen vedrørende den fjerde periode af Cocoon-kontrakten, har Kommissionen ikke taget stilling til, om de omhandlede beløb er støtteberettigede, og den har ikke godkendt indberetningerne vedrørende denne fjerde periode. Den omstændighed, at de omhandlede beløb ikke har været genstand for kritik fra Kommissionens side, er ikke i sig selv tilstrækkelig til at konkludere, at Kommissionen har godkendt dem og tiltrådt, at de er støtteberettigede.

83 Endvidere er den i punkt II.29 i de almindelige betingelser anførte forældelsesregel på fem år, regnet fra projektets ophør, som sagsøgeren har påberåbt sig, ikke relevant, da den vedrører muligheden for at foretage en revision eller en kontrol og ikke Kommissionens godkendelse af finansielle indberetninger.

84 Endelig har sagsøgeren ikke henvist til nogen dokumentation vedrørende de beløb, som foreningen gør gældende, og omkostningerne vedrørende den omhandlede fjerde periode.

85 Sagsøgerens påstand med hensyn til beløbet på 98 030,42 EUR, der svarer til den fjerde periode af Cocoon-kontrakten, som ikke er forkastet af Kommissionen, og hvis beløb og velbegrundethed sagsøgeren ikke har godtgjort, må herefter afvises.

Om klagepunktet vedrørende manglende valgfrihed ved omkostningsmodellen

86 Sagsøgeren har fremhævet, at denne i sin egenskab af forening, der arbejder uden gevinst for øje, var forpligtet til at vælge ekstraomkostningsmodellen. Sagsøgeren har i denne sag således valgt denne model, idet sagsøgerens regnskabssystem ikke gør det muligt at isolere de direkte omkostninger, men gør det muligt at identificere de ekstraomkostninger, der er afholdt til projektet. Dette system er dermed ifølge sagsøgeren et »obligatorisk valg«

87 Det bemærkes, at det er ubestridt, at sagsøgeren har valgt ekstraomkostningsmodellen i overensstemmelse med punkt II.22, stk. 3, i de almindelige betingelser.

88 Den omstændighed, at dette valg var nødvendigt i betragtning af sagsøgerens regnskabssystem, er blot udtryk for anvendelsen af de kontraktbestemmelser, som sagsøgeren har accepteret. Sagsøgeren kan således ikke med føje gøre gældende, at denne var nødsaget til at vælge ekstraomkostningsmodellen.

89 Dette klagepunkt skal derfor forkastes.

Om klagepunktet om, at fakturerede omkostninger, der endnu ikke er afholdt, ikke er støtteberettiget

90 Sagsøgeren har anført, at de personaleudgifter, der er opført i foreningens regnskab, modsvarer allerede udførte ydelser, og er dokumenteret ved fakturaer, som er udstedt af konsulenterne, og timesedlerne, og at der er tale om omkostninger, der er støtteberettiget, selv om fakturaerne endnu ikke er betalt. Det ville være i strid med punkt II.19, stk. 2, i de almindelige betingelser at kræve kontantbevægelser, og det ville udgøre en forskelsbehandling på grundlag af de anvendelige regnskabsregler.

91 Det skal bemærkes, at punkt II.19, stk. 1, i de almindelige betingelser i det væsentlige bestemmer, at udgifter for at være støtteberettigede skal opfylde flere betingelser. De skal navnlig være afholdt i projektets løbetid, med undtagelse af omkostninger til udarbejdelse af den endelige indberetning [punkt II.19, stk. 1, litra c)], og de skal være registreret i den medkontrahents regnskab, der har afholdt dem, senest den dato, hvor den i punkt II.26 i de almindelige betingelser fastsatte revisionserklæring udarbejdes. De regnskabsprocedurer, der anvendes til registrering af udgifterne og indtægterne, skal overholde regnskabsreglerne i den medlemsstat, hvor medkontrahenten har hjemsted, samt gøre det muligt at foretage en direkte afstemning af udgifter og indtægter ved gennemførelsen af projektet og de samlede erklæringer vedrørende medkontrahentens samlede aktiviteter [punkt II.19, stk. 1, litra d)].

92 I det foreliggende tilfælde fremgår det af den endelige revisionsrapport, at visse omkostninger ikke er blevet registreret i sagsøgerens regnskaber, som blev fremlagt under revisionen, og de er heller ikke blevet afholdt af sagsøgeren, som anvender et kasseregnskab. Denne konklusion blev opretholdt i forhold til det regnskab og de finansielle erklæringer, der blev fremsendt den 19. august 2009.

93 Retten bemærker, at sagsøgeren i sin skrivelse af 19. august 2009 til Kommissionen har bestridt, at foreningen anvender et »kasse«-regnskab. Sagsøgeren har imidlertid for Retten, hvilket sagsøgeren har medgivet under retsmødet, anført, at foreningen anvender et sådant »kasse«-regnskab, hvilket er blevet tilført protokollatet for retsmødet. Sagt på en anden måde: Sagsøgerens indtægter og udgifter bogføres, når indtægterne indgår, og udgifterne faktisk betales.

94 Det fremgår af dokumenter, der blev fremlagt den 19. august 2009, at visse personaleomkostninger er opført i C-formularerne som »skal betales«.

95 Disse udgifter, som endnu ikke er betalt, kan dermed ikke anses for registreret i regnskabet af sagsøgeren i forbindelse med dennes kasseregnskab.

96 Det er således med rette, at Kommissionen har udledt heraf, at visse omkostninger ikke er blevet afholdt af sagsøgeren, og at de ikke er blevet »registreret« i dennes regnskab senest på datoen for udarbejdelsen af revisionserklæringen, som det kræves i punkt II.19, stk. 1, litra d), i de almindelige betingelser.

97 Det følger heraf, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at Kommissionens konstateringer med hensyn til den manglende overholdelse af de regnskabskrav, der er opstillet i de anvendelige kontraktbestemmelser med hensyn til omkostninger, der er støtteberettiget, navnlig i punkt II.19, stk. 1, i de almindelige betingelser, ikke var begrundede.

98 De argumenter, som sagsøgeren har rejst, påvirker ikke denne konklusion.

99 Sagsøgeren har således anført, at de omhandlede omkostninger vedrører reelle og faktiske omkostninger, der ikke er uforholdsmæssige. Dette argument forholder sig imidlertid ikke til Kommissionens kritikpunkt, der omhandler en manglende registrering i sagsøgerens rengskab.

100 Sagsøgeren har endvidere anført, at det ville være i strid med punkt II.19, stk. 2, i de almindelige betingelser at kræve kontantbevægelser. Det bemærkes, at punkt II.19, stk. 2, litra a)-h), angiver otte kategorier af omkostninger, der ikke er støtteberettigede. Punkt II.19, stk. 2, litra i), tilføjer, at alle de omkostninger, der ikke opfylder de i stk. 1 fastsatte betingelser, ikke er støtteberettigede. Eftersom omkostningerne i det foreliggende tilfælde med rette ikke anses for at opfylde visse betingelser i punkt II.19, stk. 1, i de almindelige betingelser (præmis 97 ovenfor), skal sagsøgerens argument forkastes i henhold til punkt II.19, stk. 2, litra i), i de almindelige betingelser.

101 Sagsøgeren har endelig anført, at den omstændighed, at udgifter, der faktisk er betalt, ikke kan anses for støtteberettiget, udgør en forskelsbehandling på grundlag af de anvendelige regnskabsregler.

102 Dette argument kan imidlertid heller ikke tiltrædes. Kommissionen har i det foreliggende tilfælde nemlig blot anvendt kontraktbestemmelserne om betingelserne for, at omkostninger er støtteberettigede, hvorved Kommissionen har taget de regnskabsregler, der gælder for sagsøgeren, i betragtning, hvilke regnskabsregler i det foreliggende tilfælde medfører, at de omkostninger, som endnu ikke er blevet betalt, ikke kan anses for registreret i regnskabet, og dermed er de ikke støtteberettigede. Desuden fremgår det af sagens akter, og navnlig af Kommissionens skrivelse af 22. oktober 2010, at de forskud, der blev udbetalt til sagsøgeren, skulle dække dennes omkostninger til gennemførelse af de berørte projekter.

103 Hertil kommer, at det følger af fast retspraksis, at princippet om forbud mod forskelsbehandling indebærer, at ensartede forhold ikke må behandles forskelligt, og at forskellige forhold ikke må behandles ensartet, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet (jf. analogt Domstolens dom af 8.9.2011, sag C-177/10, Rosado Santana, EU:C:2011:557, præmis 65). Selv om det blev lagt til grund, således som sagsøgeren har anført, at kommercielle selskaber, som er underlagt andre regnskabsregler, anvender andre kontraktbestemmelser end dem, som finder anvendelse på sagsøgeren, er en sådan konstatering således ikke i sig selv i strid med princippet om forbud mod forskelsbehandling.

104 Dette klagepunkt må således forkastes.

Om klagepunktet om direkte omkostninger til personale

105 Sagsøgeren har anført, at foreningen har ført bevis for, at der findes arbejdskontrakter for det personale, der er beskæftiget i forbindelse med Cocoon- og Dicoems-projekterne, ved skriftlige erklæringer vedrørende de udførte ydelser og de modtagne beløb, fakturaer, der er udstedt af konsulenterne, og erklæringer på tro og love. Personaleomkostningerne skal ifølge sagsøgeren dermed godkendes, selv om der ikke foreligger skriftlige aftaler, idet belgisk ret indeholder muligheden for mundtlige aftaler.

106 Det bemærkes, at det ikke er blevet bestridt, at belgisk ret indeholder muligheden for ikke-skriftlige aftaler. Kommissionen har selv medgivet dette i forbindelse med revisionen (s. 43 i den endelige revisionsrapport) samt i sin skrivelse af 22. oktober 2010 til sagsøgeren.

107 Endvidere bestemmer punkt II.20, stk. 2, i de almindelige betingelser, at direkte omkostninger til personale er begrænset til reelle omkostninger til personale, der er tilknyttet projektet, når medkontrahenten har indgået en aftale med dette personale.

108 Denne bestemmelse kræver således, at der foreligger en aftale, men ikke at den skal være skriftlig.

109 Sagsøgeren har i den foreliggende sag inden for rammerne af den kontradiktoriske procedure ved skrivelse af 19. august 2009 til Kommissionen fremsendt dokumenter vedrørende en række personer i forbindelse med Cocoon- og Dicoems-projekterne.

110 Det bemærkes indledningsvis, at Kommissionen, i modsætning til det af sagsøgeren anførte, har undersøgt de således fremsendte dokumenter og taget dem i betragtning i forbindelse med revisionen. Sagsøgerens bemærkninger af 19. august 2009 blev således udtrykkeligt nævnt i den endelige revisionsrapport. Det fremgår navnlig af nævnte rapports s. 2 og 42, at disse bemærkninger blev nøje undersøgt, og at konklusionerne af revisionen, når dette var passende, ligesom i tilfældet med de direkte og indirekte rejseomkostninger, var blevet genovervejet og ændret, og de beløb, der var støtteberettiget, var blevet beregnet på ny. Punkt 12 i den endelige revisionsrapport sammenfattede således bemærkningerne af 19. august 2009 (den endelige revisionsrapports s. 42) og fremstillede grundene til, at de oplysninger, der var indeholdt i disse bemærkninger, var blevet eller ikke var blevet taget i betragtning, for så vidt angår de to kontrakter og pr. omkostningskategori.

111 Dernæst skal det undersøges, om det, henset til de dokumenter, som sagsøgeren har fremlagt, kunne fastslås under revisionen, at der foreligger aftaler mellem sagsøgeren og de forskellige omhandlede personer under Cocoon- og Dicoems-kontrakterne, og om de hermed forbundne personaleomkostninger burde have været anset for støtteberettigede for så vidt angår de to omhandlede kontrakter.

112 I denne henseende bemærkes, at det påhviler sagsøgeren at bevise, at dennes krav er retligt og faktisk velbegrundet, og at påberåbe sig og, hvis kravet bestrides, at påvise, at de udgifter, som sagsøgeren kræver refusion af, henset til de gældende regler på området er berettiget til EU-støtte (Rettens dom af 25.4.2012, sag T-329/05, Movimondo Onlus mod Kommissionen, EU:T:2012:199, præmis 31).

– Om de personaleomkostninger, som kræves refunderet i forbindelse med Cocoon-kontrakten

113 Sagsøgeren har i forbindelse med Cocoon-kontrakten den 19. august 2009 tilsendt Kommissionen dokumenter vedrørende ni personer.

114 For det første blev flytteudgifterne for en af disse personer (S.G.) isoleret set anset for støtteberettigede, således som Kommissionen har fremhævet ved besvarelsen af et skriftligt spørgsmål fra Retten, og disse omkostninger er dermed ikke omfattet af denne sag.

115 For det andet blev der for fem af disse personer (J.M., M.D., H-L.Y., I.A. og L.P) alene fremlagt deres curriculum vitae. Det kan imidlertid ikke alene på dette grundlag lægges til grund, at der er indgået en aftale, og det kan ikke, hvad disse personer angår, anses for godtgjort, at revisionens konklusioner var urigtige.

116 For det tredje blev curriculum vitae samt fakturaer fremlagt med hensyn til sagsøgerens formand (V.C.). Det bemærkes imidlertid, at de omkostninger, der kræves betalt, ikke blev anset for støtteberettigede med den begrundelse, at de ikke var blevet registreret i regnskabet senest på det tidspunkt, hvor revisionserklæringen blev udarbejdet i overensstemmelse med punkt II.19, stk. 1, litra d), i de almindelige betingelser. Det fremgår nemlig af den formular C, som sagsøgeren har fremlagt, at disse beløb er opført som »skal betales«.

117 Det må således, uden at det er fornødent at tage stilling til, om der forelå en aftale, fastslås, at det var med rette, at de krævede beløb ikke blev anset for støtteberettigede.

118 For det fjerde fremlagde sagsøgeren for to andre personer (L.S. og F.M.), foruden deres curriculum vitae, tro og loveerklæringer med angivelse af arten af de ydelser, der blev leveret i forbindelse med Cocoon-projektet, den relevante periode, timetaksten, antallet af arbejdstimer samt hertil hørende fakturaer eller salærberegninger. Det fremgår endvidere af sagens akter, at visse således fakturerede beløb er blevet betalt til de berørte personer og registreret i regnskabet. Desuden er det ikke blevet bestridt, at projektet er gennemført.

119 I den foreliggende sammenhæng, der er karakteriseret ved den omstændighed, at det hverken i Cocoon-kontrakten eller i belgisk ret er udtrykkeligt påkrævet, at en aftale skal være skriftlig, må det antages, at sådanne dokumenter samlet set udgør en gruppe omstændigheder, der efter deres art kan bevise, at der foreligger en aftale som omhandlet i punkt II.20 i de almindelige betingelser.

120 Denne bestemmelse fastsætter, i modsætning til hvad Kommissionen har anført, ikke særlige former. Navnlig kræver denne bestemmelses ordlyd ikke en skriftlig aftale, således som Kommissionen har medgivet under retsmødet.

121 Endvidere tillader artikel 1347 i den belgiske code civil, at der føres bevis ved hjælp af dokumenter, der hidrører fra den, som kravet er rettet imod, og som sandsynliggør den omstændighed, der gøres gældende. Den dokumentation, som sagsøgeren har fremlagt, udgør sådant skriftligt bevismateriale som omhandlet i nævnte codes artikel 1347, som samlet set sandsynliggør, at der foreligger en aftale mellem sagsøgeren og de to omhandlede personer.

122 De konklusioner, der blev draget i forbindelse med revisionen om, at der ikke forelå en aftale mellem sagsøgeren og disse to personer, til trods for de dokumenter, der blev fremlagt under den kontradiktoriske procedure, var dermed urigtige.

123 Kommissionens argumenter påvirker ikke denne konklusion. Kommissionen har således som svar på skriftlige spørgsmål fra Retten anført, at artikel 1347 i den belgiske code civil ikke er relevant, da det ikke drejer sig om at bevise en betalingsforpligtelse, men om at bevise, at der foreligger en aftale, som er indgået under de former, der er fastsat i punkt II.20 i de almindelige betingelser.

124 Som tidligere anført (præmis 120 ovenfor) fastsætter punkt II.20 i de almindelige betingelser, at der skal foreligge en aftale uden at præcisere formen.

125 Desuden er artikel 1347 i den belgiske code civil opført i del II om vidneudsagn, som er en del af kapitel VI med overskriften »Bevis for forpligtelser og betaling«, der selv indgår i afsnit III med overskriften »Aftaler eller aftalemæssige forpligtelser i almindelighed«. Nævnte codes artikel 1347 er således relevant i det foreliggende tilfælde.

126 Kommissionen har anført, at artikel 1347 i den belgiske code civil ikke finder anvendelse, da den henviser til skriftlige dokumenter, der hidrører fra den, som kravet er rettet imod (skyldneren). Ifølge Kommissionen er det imidlertid sagsøgeren, der er skyldner, mens fakturaerne og erklæringerne om salær hidrører fra samarbejdspartnere, der angiveligt er sagsøgerens kreditorer, og ikke fra sagsøgeren selv.

127 I det foreliggende tilfælde drejer det sig imidlertid om at fastlægge de personaleomkostninger, der er støtteberettigede, og dermed om at bevise, at der foreligger aftaler, som er indgået mellem sagsøgeren og dennes personale. De dokumenter, som sagsøgeren har fremlagt, er dermed relevante for at bevise, at der foreligger en sådan aftale, som kræves i henhold til punkt II.20 i de almindelige betingelser.

128 De argumenter, som Kommissionen har fremført i forbindelse med besvarelsen af skriftlige spørgsmål fra Retten, må dermed forkastes.

129 Det følger heraf, at det, henset til de dokumenter, der er fremlagt under den kontradiktoriske procedure, burde være tiltrådt, at der i L.S.' og F.M.s tilfælde foreligger en aftale som omhandlet i punkt II.20 i de almindelige betingelser, i modsætning til hvad der blev fastslået ved revisionen i denne henseende.

130 Det skal herefter undersøges, om de personaleomkostninger, der er forbundet med disse to personer, ikke var støtteberettigede af andre grunde end, at der ikke forelå en aftale.

131 For det første nævner revisionen i L.S.' tilfælde, at de omkostninger, der blev krævet og afvist, for den første periode (der løb fra den 1.1.2004 til den 31.12.2004) beløber sig til 6 000 EUR (168 timer til en timetakst på 35,71 EUR). Det fremgår ligeledes af revisionen, at bortset fra den manglende aftale er beløbet korrekt registreret i regnskabet, og at der findes timesedler, men at omkostningerne ikke stemmer overens med de beløb og perioder, der er anført på fakturaerne.

132 Det fremgår af de dokumenter, der var vedlagt skrivelsen af 19. august 2009 til Kommissionen, at L.S. i salærerklæring af 14. august 2009 har erklæret at have udført intellektuelle tjenesteydelser for sagsøgeren i forbindelse med Cocoon-projektet fra den 1. januar 2004 til den »31. juni 2007«, med henblik på administrativt tilsyn og kontakter for at organisere forskellige møder vedrørende projektet. Der er anført en timetakst på 50 EUR samt den samlede størrelse af vedkommendes vederlag på 4 500 EUR, som er faktureret i tre salærberegninger af 1. januar 2006, 27. december 2006 og 25. juni 2007. Det fremgår, at der blev udbetalt 1 500, 2 000 og 1 000 EUR henholdsvis den 2. januar 2006, 18. januar 2007 og 25. juni 2007.

133 Sagsøgeren har ligeledes fremsendt L.S.' salærberegninger af 1. januar 2006 (1 500 EUR) og af 27. december 2006 (2 000 EUR) vedrørende Cocoon-projektet til Kommissionen, idet sagsøgeren har henvist til en timetakst på 30 EUR.

134 Det fremgår af en timeseddel, at timetaksten er på 30 EUR, og der er ligeledes henvist til salærberegningerne af 1. januar 2006 og 27. december 2006.

135 Endvidere fremgår beløbet på 3 500 EUR i C-formularerne, der blev fremsendt til Kommissionen den 19. august 2009 for den tredje periode som værende betalt. Kommissionen har desuden i sin skrivelse af 22. oktober 2010 medgivet, at dette beløb på 3 500 EUR var blevet betalt og registreret i regnskaberne.

136 I betragtning af det ovenstående må det fastslås, at sagsøgeren i forbindelse med den kontradiktoriske procedure, der gav anledning til den endelige revisionsrapport, fremlagde dokumentation, der for så vidt angår beløbet på 3 500 EUR godtgør de opgivne personaleudgifter vedrørende L.S., der svarer til tjenesteydelser, som reelt er udført, som er omfattet af projektet, og som er betalt og registreret i regnskabet for den tredje periode. Sagsøgeren har således godtgjort reelle personaleomkostninger på 3 500 EUR vedrørende projektet, som skal anses for støtteberettigede som omhandlet i punkt II.19 og II.20 i de almindelige betingelser.

137 I betragtning af sagens omstændigheder som anført (præmis 132-136 ovenfor) er Kommissionens argumentation vedrørende de uoverensstemmelser mellem beløbene og perioderne, som blev konstateret mellem de dokumenter, der blev fremlagt under revisionen, og de dokumenter, der blev fremlagt den 19. august 2009, dvs. før afslutningen af revisionen den 30. september 2009, ikke tilstrækkelige til at fastslå, at beløbet på 3 500 EUR ikke var støtteberettiget.

138 Retten bemærker således, at beløbet på 3 500 EUR er blevet betalt og registreret i regnskabet. Dette underbygges af salærberegningerne af 1. januar 2006 for et beløb på 1 500 EUR og af 27. december 2006 for et beløb på 2 000 EUR med angivelse af en timetakst på 30 EUR, som blev fremsendt til Kommissionen. Den forskel i timetaksten, der fremgår af salærerklæringen og af salærberegningerne,

skyldes en fejl ved udfærdigelsen af salærerklæringen, således som sagsøgeren har anført i besvarelsen af et skriftligt spørgsmål fra Retten, og det er dermed faktisk timetaksten på 30 EUR, der finder anvendelse.

139 Omstændighederne i den foreliggende sag adskiller sig fra omstændighederne i Rettens dom af 2. oktober 2012, ELE.SI.A mod Kommissionen (sag T-312/10, EU:T:2012:512, præmis 113 og 114), som blev påberåbt under retsmødet. I sidstnævnte sag havde sagsøgeren nemlig hverken under kontrollen eller under den kontradiktoriske procedure godtgjort, at de omhandlede omkostninger var reelle og støtteberettigede.

140 Det følger heraf, at i L. S.' tilfælde må revisionen anses for urigtig, både for så vidt som den anfører, at der ikke foreligger en aftale, og at den ikke anser personaleudgifterne på 3 500 EUR for støtteberettigede.

141 For det andet nævner revisionen i F.M.s tilfælde, at de omkostninger, der blev krævet og afvist, for den anden periode beløber sig til 6 540 EUR (174 timer til en timetakst på 37,59 EUR) og for den tredje periode til et beløb på 1 224 EUR (27,20 timer til en timetakst på 50 EUR). Det fremgår ligeledes af revisionen, at der bortset fra den manglende aftale er registreret et beløb på 6 540 EUR i regnskabet, at der savnes timesedler, og at beløbene ikke stemmer overens med fakturaerne (s. 22 i den endelige revisionsrapport).

142 De fremgår af de dokumenter, der var vedlagt skrivelsen af 19. august 2009 til Kommissionen som bilag, at F.M. i sin salærerklæring af 14. august 2009 har attesteret, at vedkommende har udført intellektuelle tjenesteydelser for sagsøgeren i forbindelse med Cocoon-projektet fra den 1. januar 2004 til den »31. juni 2007« med henblik på tilsyn med projektets juridiske aspekter. Der er anført en timetakst på 37,50 EUR, og det fremgår ligeledes, at F.M.s ydelser var vederlagsfrie, medmindre aktiviteten blev udstrakt til mere end fem dage.

143 Der var ligeledes vedlagt en salærberegning af 30. april 2006, hvori der for Cocoon-projektet er anført et faktureret beløb på 4 481,28 EUR, svarende til 119,5 timer til en timetakst på 37,50 EUR for perioden fra januar 2004 til december 2005.

144 Det er anført i forskellige dokumenter, at beløbet på 4 481,28 EUR, der er opført i regnskabet, blev faktureret og udbetalt for den anden periode.

145 Retten konstaterer indledningsvis, at omkostningerne for den tredje periode (1 224 EUR) hverken blev dokumenteret eller registreret i regnskabet før udstedelsen af revisionserklæringen, således som Kommissionen har anført i besvarelsen af skriftlige spørgsmål fra Retten.

146 Sagsøgeren har ikke fremlagt noget bevis for, at disse omkostninger vedrørende den tredje periode er reelle, eller for deres registrering i regnskabet.

147 Det er således med rette, at disse omkostninger ikke blev erklæret for støtteberettigede.

148 Hvad angår omkostningerne for den anden periode bemærkes, at beløbet på 4 481,28 EUR blev betalt og registreret i regnskabet. Dette underbygges af salærberegningen af 30. april 2006, der blev fremsendt til Kommissionen. Hertil kommer, at Kommissionen i sin skrivelse af 22. oktober 2010 har erkendt, at beløbet på 4 481,28 EUR var blevet betalt og registreret i regnskabet.

149 Henset til det ovenstående må det fastslås, at sagsøgeren under den kontradiktoriske procedure før afslutningen af revisionen har fremlagt dokumentation, der godtgør, at de personaleudgifter på 4 481,28 EUR, som sagsøgeren har angivet vedrørende F.M., svarer til tjenesteydelser, som reelt er udført for den anden periode, som er omfattet af projektet, og som er betalt og registreret i

regnskabet. Sagsøgeren har således godtgjort reelle personaleomkostninger på 4 481,28 EUR vedrørende Cocoon-projektet, som skal anses for støtteberettigede som omhandlet i punkt II.19 og II.20 i de almindelige betingelser.

150 I betragtning af omstændighederne i den foreliggende sag, som er fremstillet i det foregående (præmis 142-144 ovenfor), er Kommissionens argumentation vedrørende den manglende overensstemmelse mellem de anmodede beløb og de beløb, der er opført på fakturaerne, ikke tilstrækkelig til at fastslå, at beløbet på 4 481,28 EUR ikke var støtteberettiget. Som anført ovenfor (præmis 139 ovenfor) adskiller situationen i den foreliggende sag i denne henseende fra situationen i dommen i sagen ELE.SI.A mod Kommissionen, som blev påberåbt under retsmødet, eftersom sagsøgeren i sidstnævnte sag hverken under kontrollen eller under den kontradiktoriske procedure havde godtgjort, at de omhandlede omkostninger var reelle og støtteberettigede.

151 Det følger heraf, at i F.M.s tilfælde må revisionen anses for urigtig, både for så vidt som den anfører, at der ikke foreligger en aftale, og at den ikke anser personaleudgifterne på 4 481,28 EUR for støtteberettigede.

– Om de personaleomkostninger, der kræves refunderet i forbindelse med Dicoems-kontrakten

152 Sagsøgeren har i forbindelse med Dicoems-kontrakten den 19. august 2009 tilsendt Kommissionen dokumenter vedrørende ni personer.

153 For det første har sagsøgeren fremhævet, at foreningen for fem af disse personer (F.G., S.R., F.S., N.A. og M.R.) har fremlagt samarbejdsaftaler for udførte tjenesteydelser. Sagsøgeren har anført, at disse personaleomkostninger med urette ikke blev anset for at være støtteberettigede med den begrundelse, at de var forbundet med underleverancekontrakter, som ikke forinden var godkendt af Kommissionen.

154 Det er ubestridt, at der eksisterede samarbejdsaftaler mellem sagsøgeren og disse konsulenter for tjenesteydelser, der blev udført i forbindelse med Dicoems-kontrakten.

155 Det bemærkes imidlertid, at omkostningerne vedrørende disse personer i forbindelse med revisionen ikke blev anset for støtteberettigede af andre grunde end, at der ikke forelå en aftale. Det fremgår således af den endelige revisionsrapport, at disse omkostninger ikke var blevet registreret i regnskabet. Det fremgår desuden af revisionen, at betingelserne for at anse disse personer for interne konsulenter ikke var opfyldt, at omkostningerne vedrørende disse personer derfor skulle anses for underleverandøromkostninger, og at de betingelser, der er fastsat på området, ikke var opfyldt.

156 Retten konstaterer, at de fremgår af de dokumenter, som sagsøgeren fremlagde den 19. august 2009, at omkostningerne vedrørende disse personer ikke var blevet registreret i regnskabet, hvilket er i overensstemmelse med det i forbindelse med revisionen fastslåede. De omhandlede beløb er opført på formular C som endnu ikke betalte (to be paid).

157 Denne konstatering er i sig selv tilstrækkelig til at fastslå, at det var med rette, at den endelige revisionsrapport konkluderede, at omkostningerne vedrørende disse personer ikke var støtteberettigede som følge af manglende registrering i regnskabet.

158 Det må dermed fastslås, at disse omkostninger ikke var støtteberettigede, uden at det er fornødent at behandle sagsøgerens argument om, at revisionens konklusioner vedrørende underleverance er urigtige.

159 Endelig kan sagsøgerens argument om, at de omhandlede beløb blev attesteret som støtteberettigede af en uafhængig revisor, ikke ændre denne konklusion.

160 Det bemærkes således, at det følger af de omhandlede kontrakters artikel 8, stk. 2, litra d), at enhver betaling, der foretages ved afslutningen af en indberetningsperiode, og som ledsages af en revisionserklæring, anses for endelig med forbehold af resultaterne af en revision eller kontrol, som kan gennemføres i medfør af punkt II.29 i de almindelige betingelser. Endvidere præciserer punkt II.26, stk. 1, in fine i de almindelige betingelser, at eksterne revisorers attestation på ingen måde begrænser kontrahenternes ansvar i henhold til kontrakten eller de rettigheder, der i punkt II.29 i de almindelige betingelser tillægges Den Europæiske Union. Kommissionen kan i overensstemmelse med punkt II.29 i de almindelige betingelser til enhver tid, mens kontrakten løber, og indtil fem år efter, at projektet er ophørt, gennemføre revisioner. Disse revisioner kan omfatte videnskabelige, finansielle, tekniske aspekter og andre aspekter, såsom regnskabs- og driftsprincipper, der omhandler en god gennemførelse af projektet og kontrakten. Det følger heraf, at fremlæggelse af eksterne revisionserklæringer, der attesterer, at samtlige de af sagsøgeren angivne supplerende omkostninger er støtteberettigede, ikke fratager Kommissionen muligheden for at gennemføre en revision, på grundlag af hvilken den kan rejse tvivl om, hvorvidt de af sagsøgeren angivne omkostninger er støtteberettigede (Rettens dom af 17.10.2012, sag T-286/10, Fondation IDIAP mod Kommissionen, EU:T:2012:552, præmis 80-84).

161 Sagsøgeren har således ikke godtgjort, at det var med urette, at personaleomkostningerne vedrørende disse konsulenter ikke blev anset for støtteberettigede.

162 For det andet fremgår det vedrørende sagsøgerens formand (V.C.) af revisionen, at de krævede omkostninger ikke blev anset for støtteberettigede med den begrundelse, at der ikke forelå en aftale, og at disse omkostninger ikke var blevet registreret i regnskabet senest på det tidspunkt, hvor revisionserklæringen blev udarbejdet i overensstemmelse med punkt II.19, stk. 1, litra d), i de almindelige betingelser.

163 Retten fastslår indledningsvis, at sagsøgerens argument om, at der ikke kan kræves en arbejdsaftale mellem sagsøgeren og dennes formand, idet dette ville medføre, at sagsøgeren underskriver en aftale med sig selv, må forkastes. Det er nemlig tilstrækkeligt at fastslå, at i det foreliggende tilfælde har sagsøgerens formand handlet som en juridisk person, der er forskellig fra sagsøgeren, således som Kommissionen har fremhævet, og således som det bekræftes af de salærberegninger, som er fremsendt til sagsøgeren.

164 Retten bemærker dernæst, at det fremgår af de dokumenter, der den 19. august 2009 blev fremsendt af sagsøgeren til Kommissionen, at med undtagelse af et beløb på 3 250 EUR vedrørende Dicoems-kontraktens første periode, er de omhandlede summer alle opført på formular C som »skal betales«.

165 Det er således med rette, at disse summer, der ikke er blevet registreret i regnskabet senest på datoen for udarbejdelsen af revisionserklæringen, ikke blev anset for støtteberettigede (præmis 90-104 ovenfor). De dokumenter, som sagsøgeren har fremlagt i denne henseende, godtgjorde ikke, at disse konstateringer er urigtige.

166 Hvad derimod angår beløbet på 3 250 EUR må det konstateres, at det er opført som betalt i det dokument, der omhandler omkostningerne vedrørende V.C., samt i formular C vedrørende den første periode, der blev fremsendt til Kommissionen under den kontradiktatoriske periode den 19. august 2009.

167 Hertil kommer, at dette beløb svarer til det beløb, der blev faktureret ved salærberegning af 16. marts 2004, hvorpå er anført formålet »konsulentarbejde vedrørende Dicoems-projektet«. Denne salærberegning præciserer ligeledes antallet af arbejdstimer pr. måned (12 timer i januar 2004, 12 timer i februar 2004 og 12,1 timer i marts 2004) og timetaksten (90 EUR).

168 Det fremgår endvidere af et sammenfattende dokument, at V.C.s salær omfatter tid til forberedelse af og deltagelse i møder og præsentation af projektet på forskellige konferencer.

169 Det bemærkes endvidere, at dette beløb under revisionen blev anset for registreret i regnskabet for den første periode af Dicoems-kontrakten (der løb fra den 1. januar 2004 til den 30. juni 2004) og som værende i overensstemmelse med den fremlagte faktura (linje 1 i tabellen på s. 23 i den endelige revisionsrapport). Det må endvidere antages, at disse omkostninger blev registreret i regnskabet for den første periode og dermed senest på tidspunktet for udstedelsen af revisionserklæringen den 2. august 2004 (jf. bilag 3 til den endelige revisionsrapport s. 65) i overensstemmelse med punkt II.19, stk. 1, litra d), i de almindelige betingelser.

170 Det må derfor lægges til grund, at sådanne dokumenter til trods for fraværet af en skriftlig aftale samlet set udgør en gruppe omstændigheder, der efter deres art dels kan bevise, at der foreligger et aftaleforhold mellem sagsøgeren og dennes formand, dels kan godtgøre, at personaleudgifterne på 3 250 EUR vedrørende V.C. svarede til tjenesteydelser i forbindelse med Dicoems-projektet, som blev udført for den første periode, og som blev betalt og registreret i regnskabet. Sagsøgeren har således godtgjort reelle personaleomkostninger på 3 250 EUR, som er tilknyttet Dicoems-projektet, og som burde have været anset for støtteberettigede som omhandlet i punkt II.19 og II.20 i de almindelige betingelser.

171 I betragtning af disse omstændigheder skal revisionen herefter anses for urigtig, både for så vidt som den anfører, at der ikke foreligger en aftale, og at den ikke anser personaleudgifterne på 3 250 EUR vedrørende V.C. for støtteberettigede.

172 For det tredje anfører den endelige revisionsrapport, at personaleomkostningerne for en yderligere person (E.C.) ikke er støtteberettigede. Foruden fraværet af en aftale som omhandlet i punkt II.20, stk. 2, i de almindelige betingelser, fremgår det ligeledes af den endelige revisionsrapport, at de betingelser, der er opstillet i forbindelse med en intern konsulentaftale (in-house) som omhandlet i artikel 6.1.1 i vejledning om finansielle spørgsmål med forbindelse til indirekte aktioner under det sjette rammeprogram, ikke er opfyldt. Det tilføjes, at omkostningerne vedrørende E.C. skulle anses for underleverandøromkostninger, og at de ikke opfylder de betingelser, der er fastsat i punkt II.6 i de almindelige betingelser.

173 Sagsøgeren har imidlertid ikke godtgjort, at revisionens konklusioner i denne henseende var urigtige. Sagsøgeren har alene bestridt, at de betingelser, der er opstillet i forbindelse med en intern konsulentaftale, ikke er opfyldt, og at omkostningerne vedrørende E.C. skulle anses for underleverandøromkostninger uden at opfylde de betingelser, der er fastsat i punkt II.6 i de almindelige betingelser.

174 Sagsøgerens påstand vedrørende E.C. må således forkastes, uden at det er fornødent at undersøge spørgsmålet, om der foreligger en aftale som omhandlet i punkt II.20, stk. 2, i de almindelige betingelser.

175 For det fjerde har revisionen i tilfældet med en yderligere person (J. G.) foruden fravær af en aftale ligeledes anført andre grunde til, at omkostningerne ikke er støtteberettigede. Det fremhæves navnlig, at der savnes indikationer for de omkostninger, der eventuelt måtte være afholdt, og bogføring af disse omkostninger i sagsøgerens regnskab før udstedelsen af revisionserklæringen i punkt II.19, stk. 1, litra d), i de almindelige betingelser. Det gøres i revisionen ligeledes gældende, at der er uoverensstemmelse mellem den anmodning om refusion, der er fremsat i forbindelse med Dicoems-projektet, og den omstændighed, at J.G. fremstod som permanent medlem af personalet i forbindelse med Cocoon-projektet.

176 Sagsøgeren har ikke bestridt revisionens konklusioner i denne henseende, og navnlig ikke uoverensstemmelsen mellem anmodningen om refusion og den omstændighed, at denne person fremstod som permanent medlem af personalet i forbindelse med Cocoon-projektet. Sagsøgeren har dermed ikke godtgjort, at revisionens konklusioner er urigtige.

177 Det følger heraf, at sagsøgeren påstand med hensyn til disse personaleudgifter skal forkastes uafhængigt af spørgsmålet, om der foreligger en aftale.

178 For det femte fremgår det endelig af revisionen, at i L.S.' tilfælde beløber de omkostninger, der blev krævet og afvist, sig for den første periode til 4 000 EUR (127 timer til en timetakst på 31,50 EUR), og for den anden periode til 3 500 EUR (116 timer til en timetakst på 30,17 EUR). Det eneste argument, der i revisionen påberåbes for, at disse omkostninger ikke er støtteberettigede, er, at der ikke foreligger en aftale som omhandlet i punkt II.20, stk. 2, i de almindelige betingelser.

179 Det fremgår af de dokumenter, der er vedlagt skrivelsen af 19. august 2009 til Kommissionen, at L.S. i en salærerklæring af 14. august 2009 har erklæret at have udført intellektuelle tjenesteydelser for sagsøgeren i forbindelse med Dicoems-projektet fra den 1. januar 2004 til den 30. juni 2006, med henblik på administrativt tilsyn og kontakter for at organisere møder vedrørende projektet. Der er anført en timetakst på 50 EUR. Den pågældendes samlede vederlag på 7 500 EUR er ligeledes angivet som opdelt i overensstemmelse med de vedlagte salærberegninger.

180 Sagsøgeren har ligeledes fremlagt salærberegninger fra L.S., hvoraf der fremgår en timetakst på 30 EUR, af 2. januar 2004 (1 500 EUR), af 1. marts 2004 (520 EUR), af 1. juni 2004 (2 000 EUR) og af 30. juni 2004 (3 480 EUR) og dermed et samlet beløb på 7 500 EUR.

181 Der er ligeledes vedlagt en timeseddel med angivelse af en timetakst på 30 EUR samt et dokument, hvoraf det fremgår, at disse beløb er faktureret og betalt. Dette dokument, der har form af en tabel, præciserer, at de tre første salærberegninger omhandler den første periode, og at salærberegningen af 30. juni 2004 vedrører den anden periode, og at det samlede beløb er på 7 500 EUR.

182 Endvidere fremgår det af C-formularer, der blev fremlagt den 19. august 2009, at beløb på henholdsvis 4 000 EUR for den første periode og på 3 500 EUR for den anden periode er blevet betalt, dvs. i alt 7 500 EUR, hvilket svarer til det fakturerede beløb.

183 Desuden er det ikke blevet bestridt, at projektet er gennemført.

184 I betragtning af det ovenstående må det lægges til grund, at sagsøgeren i forbindelse med den kontradiktoriske procedure før afslutningen af revisionen har fremlagt dokumentation, der kan godtgøre, at der foreligger en aftale som omhandlet i punkt II.20 i de almindelige betingelser. Den omstændighed, at timetaksten, der blev angivet til 50 EUR i salærerklæringen, mens den er angivet til 30 EUR i salærberegningerne, skyldes en fejl, således som sagsøgeren har anført i besvarelsen af et skriftligt spørgsmål fra Retten, kan ikke ændre denne konklusion.

185 Hvad angår de omhandlede beløb bemærkes, at det samlede beløb svarer til salærberegningerne og C-formularerne, og at de er blevet registreret i regnskabet.

186 Det fremgår imidlertid af den timeseddel, som sagsøgeren har fremlagt, at salærberegningen på 1 500 EUR af 2. januar 2004, der omhandler den første periode af Dicoems-projektet, svarer til timer, som er erlagt i december uden at præcisere det relevante år. Det kan imidlertid alene dreje sig om december 2003, eftersom den første periode af Dicoems-projektet løb fra 1. januar 2004 til den 30. juni 2004. Punkt II.19, stk. 1, litra c), i de almindelige betingelser bestemmer, at omkostninger, der afholdes i projektets løbetid, er støtteberettigede. Beløbet på 1 500 EUR, der svarer til timer, som er erlagt i december 2003 og dermed før påbegyndelsen af Dicoems-projektet, er herefter ikke støtteberettigede.

187 Det følger heraf, at sagsøgeren har godtgjort, at personaleudgifterne vedrørende L.S. med et beløb på 6 000 EUR svarer til tjenesteydelser, som reelt er udført, som er omfattet af projektet, som er betalt og korrekt registreret i regnskabet, og som dermed udgør reelle personaleomkostninger, der skal anses for støtteberettigede som omhandlet i punkt II.19 og II.20 i de almindeluge betingelser.

188 I betragtning af disse omstændigheder i sagen skal revisionen herefter anses for urigtig både for så vidt som den anfører, at der ikke foreligger en aftale, og at den ikke anser personaleudgifterne på 6 000 EUR vedrørende L.S. for støtteberettigede.

189 Det følger af det ovenstående, at sagsøgerenes argumenter om, at personaleomkostningerne burde have været anset for støtteberettigede, skal tages til følge for så vidt angår beløbene på 3 500 EUR vedrørende L.S. og på 4 481,28 EUR vedrørende F.M. i forbindelse med Cocoon-kontrakten samt beløbene på 3 250 EUR vedrørende V.C. og på 6 000 EUR vedrørende L.S. i forbindelse med Dicoems-kontrakten.

190 Sagsøgerens påstand skal således tages til følge for så vidt angår direkte personaleomkostninger på 7 981,28 EUR for Cocoon-kontrakten og på 9 250,00 EUR for Dicoems-kontrakten, dvs. i alt 17 231,28 EUR. I øvrigt frifindes Kommissionen.

Om klagepunktet vedrørende indirekte omkostninger

191 Sagsøgeren har anført, at den omstændighed, at den største del af omkostningerne ikke blev anset for støtteberettigede, med urette medfører en forholdsmæssig reduktion af de indirekte omkostninger, der er støtteberettigede.

192 Det bemærkes i denne henseende, at punkt II.22, stk. 1, tredje led, i de almindelige betingelser bestemmer, at i forbindelse med ekstraomkostningsmodellen anslås de indirekte omkostninger til 20% af de direkte ekstraomkostninger fratrukket underleverandøromkostninger.

193 Således som det er blevet fastslået tidligere (præmis 189 og 190 ovenfor), skal den endelige revisionsrapport anses for urigtig for så vidt angår beregningen af direkte personaleomkostninger på 7 981,28 EUR for Cocoon-kontrakten og på 9 250,00 EUR for Dicoems-kontrakten.

194 Det følger heraf, at beregningen af indirekte omkostninger skal ændres for at tage passende hensyn til forhøjelsen af de direkte omkostninger, der er støtteberettigede, med forbehold for underleverandøromkostningerne.

Klagepunktet om, at den endelige revisionsrapport er usammenhængende

195 Sagsøgeren har anført, at den endelige revisionsrapport er usammenhængende, og at den ikke klart præciserer på hvilket grundlag visse beløb er blevet anset for støtteberettigede. Selv om visse arbejdsaftaler blev anset for ugyldige eller ikke-eksisterende, blev visse personaleomkostninger ifølge sagsøgeren anset for støtteberettigede.

196 Retten bemærker, at det fremgår af den endelige revisionsrapport, at visse omkostninger blev anerkendt som støtteberettigede, eftersom de var registreret i regnskaberne og tilstrækkeligt underbyggede. Det fremgår f.eks. af punkt 5.3.3 i den endelige revisionsrapport (nævnte rapports s. 28), at det beløb på 250 EUR, der blev krævet for den anden periode af Cocoon-kontrakten, svarer til udgifter til revisionserklæringen vedrørende den første periode, og at dette beløb er blevet betalt og fremgår af regnskabet. Disse udgifter er dermed støtteberettigede i modsætning til de udgifter, der svarer til udgifter til revisionserklæringen for den anden periode, som ikke er blevet registreret i regnskabet. Den samme begrundelse finder anvendelse på Dicoems-kontrakten.

197 Det er desuden forklaret i punkt 5.4.3 i den endelige revisionsrapport (nævnte rapports s. 31), hvorfor visse direkte omkostninger, som er forbundet med projektet, behørigt dokumenteret, og korrekt indført i sagsøgerens regnskab, blev anerkendt som støtteberettigede i forbindelse med Cocoon-projektet, selv om der ikke var blevet rejst krav herom.

198 Det må fastslås, at revisionen anfører begrundelser for, at visse omkostninger blev anset for støtteberettigede. Sagsøgeren har ikke underbygget, hvorfor denne konklusion er i uoverensstemmelse med den omstændighed, at andre omkostninger blev kvalificeret som ikke støtteberettigede. Sagsøgerens mundtlige indlæg kan ikke ændre denne konklusion.

199 Det følger heraf, at klagepunktet om, at den endelige revisionsrapport er usammenhængende, må forkastes.

Konklusion vedrørende det første anbringende

200 Det følger af det ovenstående, at det første anbringende skal tages til følge for så vidt angår direkte personaleomkostninger på 17 231,28 EUR, der skal anses for støtteberettigede, og for så vidt angår hermed forbundne indirekte omkostninger, der følger af anvendelsen af kontrakterne. I øvrigt bør Kommissionen frifindes.

Det andet anbringende om Kommissionens tilsidesættelse af sine overvågningsforpligtelser, princippet om god tro og princippet om loyalt samarbejde ved gennemførelsen af kontrakter

201 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat sin forpligtelse til at udvise omhu og har i denne henseende påberåbt sig visse kontraktbestemmelser. Sagsøgeren har gjort gældende, at betingelserne for øjeblikkelig opsigelse ikke var opfyldt. Sagsøgeren har endvidere henvist til princippet om god tro og princippet om loyalt samarbejde i belgisk civilret. Sagsøgeren har ligeledes nedlagt påstand om udbetaling af en rimelig erstatning for det tab, som foreningen har lidt som følge af den manglende kontrol.

202 For det første har sagsøgeren påberåbt sig flere bestemmelser i de almindelige betingelser og gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat sin forpligtelse til at udvise omhu under gennemførelsen af Cocoon- og Dicoems-projekterne.

203 Det bemærkes, at punkt II.3, stk. 4, litra a), i de almindelige betingelser bestemmer, at Kommissionen overvåger den videnskabelige, tekniske og finansielle gennemførelse af projektet.

204 Sagsøgeren har imidlertid ikke fremført argumenter, der godtgør, at Kommissionen ikke har efterkommet en af sine kontraktlige overvågningsforpligtelser i det foreliggende tilfælde.

205 Punkt II.8 i de almindelige betingelser bestemmer, at Kommissionen skal evaluere de indberetninger, som den modtager, inden for 45 dage regnet fra modtagelsen. Hvad imidlertid angår indberetninger om drift, herunder finansielle dokumenter som fastsat i punkt II.7, stk. 2, litra b), bestemmer punkt II.8, stk. 3, at et manglende svar fra Kommissionen inden for denne frist ikke indebærer, at disse dokumenter er godkendt, og forhindrer ikke Kommissionen i at forkaste disse dokumenter, hvilket også gælder efter betalingsfristen. I det foreliggende tilfælde er Kommissionens manglende intervention under gennemførelsen af projekterne således ikke i strid med denne kontraktbestemmelse.

206 Desuden fremgår det af punkt II.28, stk. 8, i de almindelige betingelser, at Kommissionen kan udsætte betalingerne, hvis de finansielle erklæringer ikke er acceptable eller i tilfælde af uregelmæssigheder, men Kommissionen pålægges ingen forpligtelse i denne henseende.

207 Det af sagsøgeren anførte om, at Kommissionen burde have interveneret hurtigere og anmodet sagsøgeren om at bringe regnskabsmæssige uregelmæssigheder i orden før projekternes afslutning og gennemførelsen af revisionen, beror således ikke på nogen kontraktklausul, der finder anvendelse i sagen.

208 Hertil kommer, således som Kommissionen har fremhævet, at den omstændighed, at Kommissionen gennemførte en regnskab- og finansrevision, som viste de i denne sag omhandlede uregelmæssigheder, bekræfter, at Kommissionen har overholdt sin overvågningsforpligtelse i henhold til punkt II.29 i de almindelige betingelser, der fastsætter, at den på et hvilket som helst tidspunkt, og indtil fem år efter, at projektet er ophørt, kan foretage revisioner.

209 Endelig kan det anførte om, at Kommissionen burde have udvist særlig stor omhu, eftersom den havde kendskab til, at koordinatoren af Dicoems-projektet var gået konkurs, og at der forelå svig, ikke ændre denne konklusion, og det må endvidere forkastes, idet dette er uden relevans for de uregelmæssigheder, som sagsøgeren har begået.

210 Det følger heraf, at klagepunktet om en tilsidesættelse af kontraktbestemmelser som følge af manglende omhu må forkastes.

211 For det andet har sagsøgeren anført, at betingelserne for øjeblikkelig opsigelse i punkt II.16, stk. 2, i de almindelige betingelser ikke var opfyldt i det foreliggende tilfælde. Kommissionen burde ifølge sagsøgeren have iværksat den kontradiktoriske fase, der er fastsat i punkt II.16, stk. 1, i de almindelige betingelser, før den opsagde kontrakten. Kommissionen har således tilsidesat kontraktbestemmelserne samt princippet om god tro og princippet om loyalt samarbejde.

212 Det bemærkes, at punkt II.16, stk. 2, i de almindelige bestemmelser bestemmer, at Kommissionen straks kan bringe en medkontrahents deltagelse til ophør, hvis denne forsætligt eller uagtsomt har begået en uregelmæssighed ved gennemførelsen af en kontrakt [punkt II.16, stk. 2, litra a)], eller hvis denne har tilsidesat adfærdsregler, der er fastsat i reglerne for deltagelse [punkt II.16, stk. 2, litra b)].

213 Udtrykket »uregelmæssighed« er defineret i punkt II.1, stk. 11, i de almindelige betingelser som omhandlende »enhver overtrædelse af en fællesskabsbestemmelse eller enhver tilsidesættelse af en kontraktlig forpligtelse, som kan tilskrives en medkontrahents handling eller undladelse, der ved afholdelse af en uretmæssig udgift skader eller kunne skade De Europæiske Fællesskabers almindelige budget eller budgetter, der forvaltes af De Europæiske Fællesskaber«.

214 Som det tidligere blev fastslået i forbindelse med det første anbringende, har sagsøgeren i det foreliggende tilfælde begået uregelmæssigheder, således som det fremgår af den endelige revisionsrapport, og det er godtgjort, at disse uregelmæssigheder opfylder den definition, der fremgår af punkt II.1, stk. 11, i de almindelige betingelser.

215 Revisionen har således bl.a. henvist til, at det ikke var muligt at spore visse omkostninger i sagsøgerens regnskab, som denne krævede refusion af, idet der ikke fandtes originaler (eller bekræftede genparter, når sådanne var tilladte) af dokumenter vedrørende gennemførelsen af kontrakterne, at visse af de omkostninger, som sagsøgeren anmodede om refusion af, ikke var reelle og ikke svarede til dokumenterne vedrørende projekterne, at sagsøgeren ved at underskrive finansiel dokumentation, der blev fremsendt til Kommissionen, havde bekræftet omstændigheder, der ikke er i overensstemmelse med virkeligheden for så vidt angår afholdte omkostninger og dokumentationen herfor, og at underleverancekontrakterne var blevet indgået under tilsidesættelse af kontraktbestemmelserne (punkt I.4, s. 10 og 11, i den endelige revisionsrapport).

216 Desuden har disse tilsidesættelser af sagsøgerens kontraktlige forpligtelser, bl.a. punkt II.19 ff. i de almindelige betingelser, som sagsøgeren har gjort sig skyldig i, en indvirkning på EU's budget, eftersom det europæiske bidrag til Cocoon- og Dicoems-projekternes budgetter er baseret på, at de udgifter, som medkontrahenten, i det foreliggende tilfælde sagsøgeren, angiver, er støtteberettigede, og på, at medkontrahenterne opfylder deres kontraktlige forpligtelser.

217 Desuden medfører punkt II.16, stk. 2, i de almindelige betingelser ikke nødvendigvis, at sagsøgeren skal have en svigagtig hensigt, for at Kommissionen kan gennemføre en øjeblikkelig opsigelse af kontrakten, således som Kommissionen har fremhævet.

218 Hertil kommer, i modsætning til det, som sagsøgeren har anført i replikken, at den omstændighed, at de omhandlede uregelmæssigheder først kunne identificeres efter en revision, ikke indebærer, at disse uregelmæssigheder var af begrænset betydning. Under alle omstændigheder indeholder definitionen af uregelmæssigheder, som den følger af punkt II.1, stk. 11, i de almindelige betingelser, ingen bagatelgrænse (dommen i sagen ELE.SI.A mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 139, præmis 107). Det rummer således ingen modsigelse at fastslå, at de uregelmæssigheder, der er begået i det foreliggende tilfælde, begrunder en øjeblikkelig opsigelse af kontrakten med hensyn til sagsøgeren i henhold til punkt II.16, stk. 2, i de almindelige betingelser.

219 Betingelserne i punkt II.16, stk. 2, i de almindelige betingelser var således opfyldt i det foreliggende tilfælde. Den omstændighed, at visse beløb, der blev forkastet ved revisionen, skal anses for støtteberettigede (præmis 200 ovenfor), ændrer ikke denne konklusion.

220 Kommissionen har dermed ikke tilsidesat de anvendelige kontraktbestemmelser ved at bringe sagsøgerens deltagelse til ophør uden at iværksætte den kontradiktoriske procedure, der er fastsat i punkt II.16, stk. 1, i de almindelige betingelser.

221 For det tredje har sagsøgeren gjort gældende, at der foreligger en tilsidesættelse af princippet om god tro og princippet om loyalt samarbejde.

222 Det bemærkes, at artikel 1134, stk. 3, i den belgiske code civil bestemmer, at kontrakterne skal gennemføres i god tro, og artikel 1135 i same code bestemmer, at »kontrakterne ikke blot er forpligtende for så vidt det, der udtrykkeligt er fastsat heri, men også hvad angår alle konsekvenser som ifølge billighed, sædvane eller lov følger af forpligtelsen efter dens natur«.

223 For det første er den omstændighed, at Kommissionen ikke er fremkommet med bemærkninger til eller kritik af sagsøgerens finansielle erklæringer, imidlertid uden indflydelse på de forpligtelser, der påhviler denne i medfør af kontrakten (jf. i denne retning Rettens dom af 16.5.2001, sag T-68/99, Toditec mod Kommissionen, Sml. II, s. 1443, præmis 98).

224 For det andet, som Kommissionen har fremhævet, kan den omstændighed, at Kommissionen ikke indledte en dialog med sagsøgeren for at fjerne de finansielle og regnskabsmæssige uregelmæssigheder, og at den ikke henledte koordinatoren for hvert projekts eller sagsøgerens opmærksomhed herpå før revisionen, forklares med, at den finansielle og regnskabsmæssige revisionsprocedure var nødvendig for at afdække de omhandlede uregelmæssigheder.

225 I denne henseende fremgår det af den endelige revisionsrapports konklusioner og bl.a. af de regnskabsmæssige uregelmæssigheder, der henvises til (den omstændighed, at omkostninger, der kræves refunderet af sagsøgeren, ikke kan spores, at der var uoverensstemmelser mellem de krævede omkostninger og den fremlagte dokumentation, og at visse omkostninger, der med urette var angivet som støtteberettigede, ikke var berettigede til støtte), at alene en grundig undersøgelse i form af en regnskabsmæssig og finansiel revision gjorde det muligt at identificere de omhandlede uregelmæssigheder.

226 Sagsøgerens argumenter, der blev fremført i replikken, om, at Kommissionen havde kendskab til, at koordinatoren for Dicoems-projektet var gået konkurs, hvilket havde været genstand for undersøgelser, og den omstændighed, at der forelå svig, således at Kommissionen burde have udvist særlig stor omhu, ændrer ikke denne konklusion, så meget desto mere som disse omstændigheder, således som det blev bemærket i præmis 209 ovenfor, ikke er relevante for de i det foreliggende tilfælde omhandlede uregelmæssigheder, som sagsøgeren har begået. Tilsvarende gælder, i modsætning til det af sagsøgeren anførte, at Kommissionens forpligtelse til at udvise omhu ikke mister enhver praktisk betydning, selv om kontrollerne fandt sted ved afslutningen af programmet, eftersom sådanne kontroller netop gør det muligt for Kommissionen at efterprøve, om medkontrahenterne har opfyldt de kontraktlige forpligtelser.

227 Det følger heraf, at klagepunktet vedrørende tilsidesættelse af princippet om god tro og princippet om loyalt samarbejde må forkastes.

228 For det fjerde har sagsøgeren anført, at Kommissionens manglende kontrol har påført førstnævnte en skade, da summerne ikke blev anset for støtteberettigede, selv om uregelmæssighederne kunne være blevet afhjulpet før afslutningen af revisionen, hvis nævnte uregelmæssigheder var blevet anfægtet rettidigt. Sagsøgeren har krævet en rimelig erstatning for de tjenesteydelser, der er udført i forbindelse med sjette rammeprogram. Sagsøgeren har subsidiært påberåbt sig, at der er sket ugrundet berigelse.

229 Sagsøgeren tilkendegav på forespørgsel under retsmødet, at denne påstand er fremsat på grundlag af kontrakten, og at argumentet om ugrundet berigelse supplerer det femte anbringende (præmis 281-290 nedenfor), hvilket er blevet tilført retsbogen.

230 Det bemærkes, at på området for kontraktmæssigt ansvar bestemmer artikel 1142 i den belgiske code civil, der indgår i afsnit III i III. bog med overskriften »Aftaler eller aftalemæssige forpligtelser i almindelighed«, at »[e]nhver forpligtelse til at handle eller undlade at handle udløser erstatningspligt i tilfælde af manglende opfyldelse fra skyldnerens side«.

231 Endvidere bestemmes det i artikel 1147 i den belgiske code civil, at »[e]n skyldner er pligtig at yde erstatning, enten når hans forpligtelse ikke er opfyldt, eller når opfyldelsen forsinkes, medmindre den manglende opfyldelse påviseligt skyldes en udefra kommende årsag, der ikke kan tilregnes ham, og han derudover har handlet i ond tro«.

232 Det følger heraf, at der skal være opfyldt tre betingelser, for at der kan tilkendes en erstatning for en skade, der udspringer af et kontraktforhold, nemlig den manglende opfyldelse af kontrakten, et tab og en årsagsforbindelse mellem den manglende opfyldelse og tabet.

233 I det foreliggende tilfælde er det tilstrækkeligt at bemærke, som det tidligere er blevet fastslået, at Kommissionen hverken har tilsidesat sin pligt til at udvise omhu, som er fastsat i de omhandlede kontrakters bestemmelser, eller princippet om, at kontrakterne skal gennemføres i god tro, eller princippet om loyalt samarbejde, som påberåbt af sagsøgeren (præmis 201-227 ovenfor).

234 Den første betingelse er således ikke opfyldt.

235 Sagsøgeren har endvidere anført, at projekterne blev gennemført, og at sagsøgeren udførte tjenesteydelser, som indebar afholdelse af udgifter. Dette argument må imidlertid forkastes.

236 For så vidt som sagsøgeren støtter sig på et kontraktmæssigt ansvar, bemærkes, at det således ikke, som begrundelse for tildeling af en særlig støtte, er tilstrækkeligt at godtgøre, at et projekt er blevet gennemført. Støttemodtageren skal desuden føre bevis for, at han har afholdt de angivne udgifter i overensstemmelse med de betingelser, der gælder for tildeling af den pågældende støtte, idet alene behørigt dokumenterede udgifter er støtteberettigede. Forpligtelsen til at overholde de fastsatte finansielle betingelser udgør endvidere et af de afgørende tilsagn og er som sådan en forudsætning for

tildeling af EU-støtten (Rettens dom af 22.5.2007, sag T-500/04, Kommissionen mod IIC, Sml. II, s. 1443, præmis 94, og af 17.10.2012, sag T-220/10, Kommissionen mod EU Research Project, EU:T:2012:551, præmis 29).

237 I det foreliggende tilfælde har sagsøgeren, som det et blevet fastslået tidligere, ikke overholdt alle de finansielle og regnskabsmæssige forpligtelser, der påhviler foreningen (præmis 200 ovenfor).

238 Påstanden om kontraktlig erstatning må således forkastes.

239 For så vidt som sagsøgeren har baseret sig på en ugrundet berigelse, skal der henvises til den begrundelse, der er anført i forbindelse med første led af det femte anbringende (præmis 281-290 nedenfor).

240 Endelig må de argumenter, der er anført til støtte for påstanden om annullation af debetnotaen, forkastes, da de er fremsat til støtte for en påstand, der må afvises (præmis 75 ovenfor).

241 Det følger af det foregående, at det andet anbringende må forkastes i det hele.

Det tredje anbringende om, at Kommissionen har tilsidesat princippet om god forvaltningsskik og proportionalitetsprincippet

242 Sagsøgeren har gjort to klagepunkter gældende til støtte for dette anbringende, hvoraf det ene vedrører en tilsidesættelse af princippet om god forvaltningsskik og det andet en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet.

243 Sagsøgeren har præciseret, at dette anbringende underbygger den tredje og fjerde påstand. Dette anbringende må forkastes, i det omfang det tilsigter annullation af debetnotaen, da det er fremsat til støtte for en påstand, der må afvises (præmis 75 ovenfor). Anbringendet skal således i det følgende undersøges, i det omfang det er anført til støtte for den tredje påstand, hvormed afgørelsen om at opsige de omhandlede kontrakter anfægtes, og for den fjerde påstand, for så vidt som den tilsigter at anfægte Kommissionens krav om tilbagebetaling.

– Om klagepunktet vedrørende en tilsidesættelse af princippet om god forvaltning

244 Sagsøgeren har påberåbt sig Kommissionens forpligtelse til med omhu, upartiskhed og omhyggelighed at undersøge de relevante omstændigheder. For det første har sagsøgeren anfægtet, at Kommissionen ikke foretog kontrol under gennemførelsen af kontrakterne. Sagsøgeren har i denne henseende fremhævet Kommissionens stiltiende accept af kontrakternes gennemførelse til trods for sagsøgerens anmodninger om intervention fra Kommissionens embedsmænd over for visse uregelmæssigheder, begået af koordinatoren for et af de to omtvistede projekter, og til trods for sagsøgerens skrivelser til Kommissionen. Sagsøgeren har ligeledes fremhævet, at efter, at koordinatoren for Dicoems-projektet var gået konkurs, fortsatte dette projekt i 18 måneder uden en koordinator. For det andet har sagsøgeren anfægtet, at der ikke blev afholdt møder før den endelige revisionsrapport. For det tredje har sagsøgeren gjort gældende, at de dokumenter, der blev fremlagt den 19. august 2009, ikke er blevet taget i betragtning.

245 Det bemærkes, at institutionerne udelukkende er underlagt forpligtelser, der følger af det almindelige princip om god forvaltningsskik, i forhold til de retsundergivne, i forbindelse med udøvelsen af deres forvaltningsansvar. Når forholdet mellem Kommissionen og sagsøgeren derimod klart er kontraktrelateret, kan sagsøgeren kun kritisere Kommissionen for tilsidesættelse af kontraktbestemmelser eller tilsidesættelsen af lovgivning, der finder anvendelse på kontrakten (Rettens

dom af 3.6.2009, sag T-179/06, Kommissionen mod Burie Onderzoek en advies, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 118, og Rettens kendelse af 8.2.2010, sag T-481/08, Alisei mod Kommissionen, Sml. II, s. 117, præmis 95 og 96).

246 I det foreliggende tilfælde er tvisten uden tvivl kontraktrelateret, hvilket sagsøgeren selv har medgivet.

247 Sagsøgerens argumenter, hvorefter Kommissionen er i besiddelse af særlige funktioner og beføjelser i forbindelse med gennemførelsen af de omhandlede kontrakter, kan ikke tages til følge.

248 Sagsøgeren har i denne henseende henvist til afgørelse nr. 1513/2002. Denne afgørelse bestemmer i artikel 6, stk. 1, at »Kommissionen sørger med bistand fra uafhængige kvalificerede eksperter for en løbende og systematisk overvågning af gennemførelsen af sjette rammeprogram og de tilhørende særprogrammer«. I bilag III, punkt 2, fastsættes ligeledes, at »Kommissionen iværksætter forskningsaktiviteterne på en sådan måde, at Fællesskabets økonomiske interesser beskyttes ved effektiv kontrol og, hvis der konstateres uregelmæssigheder, ved iværksættelse af sanktioner, der har afskrækkende virkning, og som står i et rimeligt forhold til uregelmæssighederne«.

249 Sagsøgeren har endvidere i forbindelse med sin besvarelse af et skriftligt spørgsmål fra Retten henvist til Kommissionens beføjelse til at gennemføre revisioner, og dens beføjelse til ensidig opsigelse eller dens beføjelser til at tilbagesøge de omtvistede beløb ved debetnota. Sagsøgeren har således henvist til beføjelser, der henhører under Kommissionens administrative kompetencer.

250 De omstændigheder, som sagsøgeren har påberåbt sig, ændrer dog ikke ved den omstændighed, at den foreliggende tvist er kontraktrelateret, og den omstændighed, at Kommissionen i det foreliggende tilfælde har handlet i henhold til de omhandlede kontrakter uden at udøve de beføjelser som offentlig myndighed, som tilkommer Kommissionen, når den handler som administrativ myndighed (jf. ligeledes i denne retning Domstolens kendelse af 31.3.2011, sag C-433/10 P, Mauerhofer mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 83, og Rettens kendelse af 10.4.2008, sag T-97/07, Imelios mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 28).

251 Sagsøgeren kan således ikke kritisere Kommissionen for at have tilsidesat kontraktbestemmelser eller tilsidesat den lovgivning, der finder anvendelse på kontrakten.

252 Sagsøgeren har i det foreliggende tilfælde til støtte for klagepunktet om en tilsidesættelse af princippet om god forvaltningskik påberåbt sig mangler med hensyn til fravær af kontrol under gennemførelsen af kontrakterne og fravær af møder før den endelige revisionsrapport. Selv om det blev lagt til grund, at der forelå disse mangler, er disse imidlertid uden betydning for de forpligtelser, der påhviler sagsøgeren i medfør af de omhandlede kontrakter, og for opsigelsen af de nævnte kontrakter i det foreliggende tilfælde (jf. i denne retning og analogt Rettens dom af 13.6.2012, sag T-246/09, Insula mod Kommissionen, EU:T:2012:287, præmis 274).

253 Disse argumenter må således anses for irrelevante i den foreliggende sammenhæng.

254 Endvidere og under alle omstændigheder bemærkes, således som det tidligere er blevet fastslået, for så vidt som sagsøgeren har påberåbt sig en tilsidesættelse af princippet om god forvaltningskik med henblik på at erklære opsigelsen af de omhandlede kontrakter ulovlig (tredje påstand), at denne opsigelse var i overensstemmelse med de gældende kontraktbestemmelser samt med princippet om god tro og princippet om loyalt samarbejde (præmis 211-227 ovenfor). De argumenter, som sagsøgeren har fremsat til støtte for dette klagepunkt, kan ikke ændre disse konklusioner.

255 Endvidere må det argument, der er baseret på, at de dokumenter, der blev fremlagt den 19. august 2009, ikke blev taget i betragtning, ligeledes forkastes. For det første blev disse dokumenter nemlig taget i betragtning af Kommissionen (præmis 110 ovenfor). For det andet har sagsøgeren ikke

godtgjort, hvordan de forsømmelser, som Kommissionen angiveligt har gjort sig skyldig i denne henseende, kunne have andre konsekvenser end dem, der allerede blev fastslået i forbindelse med det første anbringende (præmis 200 ovenfor).

256 Endelig, for så vidt som sagsøgeren har påberåbt sig en tilsidesættelse af princippet om god forvaltningsskik med henblik på at erklære Kommissionens krav om tilbagebetaling for ugrundet (fjerde påstand), bemærkes, at sagsøgeren ikke har godtgjort, hvordan de forsømmelser, som Kommissionen angiveligt har gjort sig skyldig i i denne henseende, kunne have andre konsekvenser end dem, der allerede blev fastslået i forbindelse med det første anbringende (præmis 200 ovenfor).

257 Det følger heraf, at klagepunktet om en tilsidesættelse af princippet om god forvaltningskik må forkastes.

– Om klagepunktet om en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet

258 Sagsøgeren har anført, at de foranstaltninger, som Kommissionen har iværksat, og navnlig beslutningen om at opsige kontrakten øjeblikkeligt tilsidesætter proportionalitetsprincippet, i betragtning af at de rejste uregelmæssigheder udelukkende er af regnskabsmæssig karakter.

259 Det bemærkes, at proportionalitetsprincippet, der er fastsat i artikel 5 TEU, omfatter alle former for handlinger fra Unionen, uanset om de er kontraktlige eller ikke (jf. i denne retning og analogt Rettens dom af 25.5.2004, sag T-154/01, Distilleria Palma mod Kommissionen, Sml. II, s. 1493, præmis 44). Dette princip indebærer, at EU-institutionernes retsakter ikke må gå videre, end hvad der er nødvendigt og passende for at nå det forfulgte mål (jf. analogt Domstolens dom af 17.5.1984, sag 15/83, Denkavit Nederland, Sml. s. 2171, præmis 25, og Rettens dom af 12.10.1999, sag T-216/96, Conserve Italia mod Kommissionen, Sml. II, s. 3139, præmis 101).

260 I det foreliggende tilfælde fremgår det af den endelige revisionsrapport, at de uregelmæssigheder, der foreholdes sagsøgeren, var talrige og forskelligartede. Den endelige revisionsrapport fastslog navnlig, at det ikke var muligt at spore de omkostninger, som sagsøgeren anmodede om refusion af, i dennes regnskaber, samt at der ikke fandtes originaler (eller bekræftede genparter, når sådanne var tilladte) af dokumenter vedrørende gennemførelsen af kontrakterne. Det fremgik endvidere af nævnte rapport, at visse af de omkostninger, som sagsøgeren havde anmodet om refusion af, ikke var reelle og ikke svarede til dokumenterne vedrørende projekterne. Det var endvidere anført, at sagsøgeren ved at underskrive finansiel dokumentation, der blev fremsendt til Kommissionen, havde bekræftet omstændigheder, der ikke er i overensstemmelse med virkeligheden for så vidt angår afholdte omkostninger og dokumentationen herfor. Desuden fremgik det, at underleverancekontrakterne var blevet indgået under tilsidesættelse af kontraktbestemmelserne.

261 Disse konklusioner i den endelige revisionsrapport blev anset for urigtige i forbindelse med det første anbringende for så vidt angår en del af de direkte personaleomkostninger, hvoraf et beløb på 17 231,28 EUR skulle anses for støtteberettiget, og for så vidt angår hermed forbundne indirekte omkostninger, der følger af anvendelsen af kontrakterne (præmis 200 ovenfor).

262 Imidlertid forholder det sig ikke desto mindre således, at revisionsrapportens konklusioner i øvrigt skal tages til følge.

263 Det bemærkes, at Kommissionens pligt til at foretage forsvarlig økonomisk forvaltning af EU-midlerne i henhold til artikel 317 TEUF og behovet for at bekæmpe svig med EU-finansiering tillægger forpligtelser vedrørende finansielle vilkår væsentlig betydning (jf. analogt Rettens dom af 17.6.2010, forenede sager T-428/07 og T-455/07, CEVA mod Kommissionen, Sml. II, s. 2431, præmis 126 og den deri nævnte retspraksis). Sagsøgerens forpligtelse i den foreliggende sag til at overholde sine forpligtelser, bl.a. med hensyn til sporing af omkostninger og fremlæggelse af dokumentation for

afholdte omkostninger, udgør således en af sagsøgernes væsentlige forpligtelser, der skal gøre det muligt for Kommissionen at råde over de oplysninger, der er nødvendige for at efterprøve, om de omhandlede bidrag er blevet anvendt i overensstemmelse med kontraktbestemmelserne.

264 Det følger heraf, at det er med rette, at Kommissionen fastslog, at sagsøgeren havde begået alvorlige uregelmæssigheder, der kunne skade Unionens økonomiske interesser som omhandlet i punkt II.1, stk. 11, i de almindelige betingelser, ved gennemførelsen af Dicoems- og Cocoon-kontrakterne.

265 Det følger heraf, at de foranstaltninger, som Kommissionen har iværksat, og navnlig den øjeblikkelige opsigelse af kontrakten i henhold til punkt II.16, stk. 2, i de almindelige betingelser, der i øvrigt udgør anvendelsen af de relevante kontraktbestemmelser, således som det tidligere er blevet fastslået (præmis 211-220 ovenfor), ikke tilsidesætter proportionalitetsprincippet.

266 Dette klagepunkt må derfor forkastes.

267 Følgelig må det tredje anbringende forkastes i sin helhed.

Det fjerde anbringende om en tilsidesættelse af retten til forsvar og begrundelsespligten

268 Sagsøgeren har gjort gældende, at der foreligger en tilsidesættelse af retten til forsvar, og, i replikken, at begrundelsespligten er tilsidesat. Sagsøgeren har som svar på et skriftligt spørgsmål tilkendegivet, at dette anbringende underbygger den tredje og fjerde påstand. Dette anbringende må forkastes, i det omfang det tilsigter annullation af debetnotaen, da det er fremsat til støtte for en påstand, der må afvises (præmis 75 ovenfor).

– Om klagepunktet vedrørende en manglende overholdelse af retten til forsvar

269 Sagsøgeren har for det første anført, at denne ikke har kunnet fremføre sit synspunkt effektivt under revisionen eller efter fremsættelsen af udkastet til revisionsrapport, og for det andet, at møderne den 3. december 2009 og den 1. juli 2010 om den endelige revisionsrapport fandt sted uden deltagelse af de tjenestemænd, der havde foretaget revisionen.

270 Det bemærkes indledningsvis, at sagsøgeren ikke har gjort gældende, at en bestemt bestemmelse i de omhandlede kontrakter eller en bestemmelse i den lovgivning, der finder anvendelse på de nævnte kontrakter, er tilsidesat.

271 Dernæst bemærkes, at selv om det lægges til grund, at den lovgivning, der finder anvendelse på kontrakterne, indebærer, at Kommissionen er underlagt kontraktlige forpligtelser i denne henseende, har sagsøgeren ikke godtgjort, hvordan konsekvenserne kunne være anderledes end dem, der allerede tidligere blev fastslået (præmis 200 ovenfor).

272 Endelig fremgår det under alle omstændigheder af omstændighederne i det foreliggende tilfælde, at dette klagepunkt ikke er begrundet. Det fremgår således af de ovennævnte oplysninger i sagens akter (præmis 38-46 ovenfor), at sagsøgeren kunne fremføre sit synspunkt effektivt efter fremsættelsen af udkastet til revisionsrapport, bl.a. ved skrivelse af 19. august 2009, som, i modsætning til det af sagsøgeren fremførte, blev taget i betragtning af Kommissionen i forbindelse med den endelige revisionsrapport (præmis 110 ovenfor). Den omstændighed, at sagsøgerens begæringer ikke fuldt ud blev imødekommet, indebærer ikke i sig selv, at Kommissionen ikke har undersøgt disse dokumenter. Desuden fandt der efter den endelige revisionsrapport flere meningsudvekslinger sted mellem Kommissionen og sagsøgeren (præmis 48-59 ovenfor).

273 Følgelig skal dette klagepunkt forkastes.

– Om klagepunktet vedrørende en tilsidesættelse af begrundelsespligten

274 Sagsøgeren har i replikken gjort gældende, at Kommissionen ikke har begrundet, hvorfor den ikke har taget de supplerende dokumenter i betragtning, og at Kommissionen ikke har angivet en begrundelse for, at de beløb, som den har taget i betragtning, var anderledes end de beløb, der fremgik af sagsøgerens regnskab.

275 Det er, uden at det er fornødent at tage stilling til, om dette klagepunkt, der er fremført i replikken, kan antages til realitetsbehandling, tilstrækkeligt at bemærke, at denne forpligtelse påhviler Kommissionen i henhold til artikel 296 TEUF. Den angår dog kun denne institutions ensidige handlinger. Den påhviler følgelig ikke Kommissionen i henhold til den kontrakt, som binder denne institution til sagsøgeren. Følgelig kan denne forpligtelse i givet fald kun pådrage Fællesskabet ansvar uden for kontrakt (jf. i denne retning dommen i sagen Distilleria Palma mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 259, præmis 46). Det fremgår imidlertid hverken af stævningen eller af de svar, som sagsøgeren har givet på spørgsmål fra Retten, at sagsøgeren har villet rejse spørgsmål om Unionens ansvar uden for kontrakt i denne henseende.

276 Endvidere og under alle omstændigheder har sagsøgeren ikke godtgjort, hvordan konsekvenserne af denne tilsidesættelse kunne være anderledes end dem, der allerede tidligere blev fastslået (præmis 200 ovenfor).

277 Dermed skal dette klagepunkt forkastes, og følgelig må det foreliggende anbringende forkastes i sin helhed.

Konklusion med hensyn til den principale påstand

278 I betragtning af det ovenstående skal den principale påstand tages delvist til følge. Det er således blev fastslået, at de støtteberettigede omkostninger, der skal afholdes af Kommissionen i henhold til de omtvistede kontrakter, ligeledes omfatter direkte personaleomkostninger på 17 231,28 EUR samt de hermed forbundne indirekte omkostninger, der følger af anvendelsen af kontrakterne.

279 I øvrigt frifindes Kommissionen for den principale påstand, uden at det er fornødent at anordne udfærdigelse af en supplerende sagkyndig udtalelse, som sagsøgeren har foreslået under retsmødet.

3. *Om den subsidiære påstand baseret på det femte anbringende*

280 Sagsøgeren har fremført et femte anbringende, der er blevet fremsat til støtte for sagsøgerens subsidiære påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagsøgeren en erstatning for den skade, som denne angiveligt har lidt. Med dette anbringende søges det fastslået, at Kommissionen dels har gjort sig skyldig i ugrundet berigelse, dels har begået en ulovlig handling.

Om første led, der er baseret på en ugrundet berigelse

281 Sagsøgeren har i forbindelse med det første anbringendes første led anført, at Kommissionen har haft fordel af de omhandlede projekters videnskabelige resultater, og sagsøgeren har, henset til opsigelsen af kontrakterne, gjort gældende, at der er sket ugrundet berigelse.

282 Det bemærkes, at søgsmål, der er støttet på ugrundet berigelse – i den form, de er indrettet i de fleste nationale retssystemer – ikke indeholder betingelser om, at sagsøgtes adfærd er ulovlig eller culpøs. Derimod er det, for at der kan gives medhold i dette søgsmål, væsentligt, at berigelsen ikke har noget

gyldigt juridisk grundlag. Denne betingelse er ikke opfyldt, bl.a. når berigelsen hviler på kontraktlige forpligtelser (Domstolens dom af 16.12.2008, sag C-47/07 P, Masdar (UK) mod Kommissionen, Sml. I. s, 9761, præmis 45 og 46).

283 I det foreliggende tilfælde skal årsagen til den angivelige fordel, som Kommissionen har opnået, imidlertid findes i kontraktforholdet mellem parterne, således som Kommissionen har fremhævet.

284 Det følger heraf, at en eventuel berigelse for Kommissionen eller et eventuelt tab for sagsøgeren ikke kan kvalificeres som ugrundet, eftersom en sådan berigelse eller et sådant tab udspringer af de gældende kontrakter.

285 Den omstændighed, at de omhandlede kontrakter blev opsagt ved Kommissionens skrivelse af 5. november 2010, således som sagsøgeren har fremhævet, kan endvidere ikke ændre denne konklusion.

286 Genstanden for det foreliggende klagepunkt består således i realiteten af en påstand om erstatning, der udspringer af et kontraktforhold, uanset denne opsigelse. Endvidere fremgår det af de omhandlede kontrakter, at visse kontraktbestemmelser selv efter opsigelsen af kontrakterne fortsat finder anvendelse i forhold til sagsøgeren, herunder navnlig punkt II.29, II.30 og II.31 vedrørende revision, erstatning og tilbagesøgning af beløb, som er uretmæssigt udbetalt.

287 Endelig og under alle omstændigheder kan sagsøgeren ikke med føje hævde, at Kommissionen har beriget sig på grund af disse kontrakter.

288 I overensstemmelse med punkt II.27 i de almindelige betingelser forbliver de forskud på udgifter, der tildeles koordinatoren til fordel for konsortiet, Unionens ejendom.

289 Endvidere fremgår det af selve ordlyden af punkt II.32 i de almindelige betingelser, sammenholdt med punkt II.1, stk. 14, i samme almindelige betingelser, at resultaterne af de omhandlede projekter samt de rettigheder, der er forbundet hermed, alene tilhører de af Kommissionens medkontrahenter, der har bidraget til opnåelsen heraf (jf. i denne retning ligeledes dommen i sagen Insula mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 252, præmis 264).

290 Det femte anbringendes første led skal herefter forkastes.

Om andet led, der er baseret på Kommissionens culpaansvar

291 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen i forbindelse med et andet EU-finansieret projekt (Pasodoble) via chefen for Forvaltningsorganet for Forskning (REA) den 16. april 2010, dvs. umiddelbart efter den regnskabsmæssige kontrol, fremsendte en skrivelse til koordinatoren af dette andet projekt og henledte dennes opmærksomhed på sagsøgerens operative kapacitet og anbefalede kun at udbetale en del af forfinansieringen til sagsøgeren. Sagsøgeren har anført, at denne skrivelse udgør en culpøs handling fra Kommissionen, som REA er afhængig af, og som har medført økonomiske og ikke-økonomiske skader.

292 Det bemærkes, at Rådets forordning (EF) nr. 58/2003 af 19. december 2002 om vedtægterne for de forvaltningsorganer, der skal administrere opgaver i forbindelse med EF-programmer (EFT 2003 L 11, s. 1), tildeler Kommissionen beføjelse til at oprette forvaltningsorganer og overdrage dem visse opgaver vedrørende styring af et eller flere EF-programmer. Såfremt Kommissionen fortsat udøver opgaver, der indebærer, at der skal udøves et skøn, når politiske beslutninger skal føres ud i livet, kan organet overdrages styringen af projektfaser, vedtagelse af budgetgennemførelsesakter, og på grundlag

af Kommissionens uddelegering, styringen af de operationer, der er nødvendige for EF-programmets gennemførelse, bl.a. de operationer, der er knyttet til tildelingen af kontrakter og af tilskud (artikel 6, stk. 1 og 2, i forordning nr. 58/2003).

293 Endvidere bestemmer artikel 4, stk. 2, i forordning nr. 58/2003, at forvaltningsorganet er en juridisk person. Det fremgår af nævnte forordnings artikel 21, at forvaltningsorganets ansvar i kontraktforhold reguleres af den lov, der gælder for den pågældende kontrakt, og at hvad angår ansvar uden for kontraktforhold skal det ifølge den almindelige lovgivning i medlemsstaterne erstatte skader, som forårsages af organet selv eller dets ansatte under udførelsen af deres hverv. Den Europæiske Unions Domstol har kompetence til at afgøre tvister vedrørende sådanne skadeserstatninger. Desuden fremgår det af nævnte forordnings artikel 22, at enhver af et forvaltningsorgans akter, som indeholder en klage over tredjemand, kan forelægges Kommissionen af enhver person, der er direkte og individuelt berørt, eller af en medlemsstat med henblik på en kontrol af dens lovlighed. Den administrative klage forelægges Kommissionen, hvis afgørelse kan gøres til genstand for et annullationssøgsmål ved Domstolen.

294 Kommissionen har i henhold til denne forordning nr. 58/2003 oprettet REA ved Kommissionens afgørelse 2008/46/EF af 14. december 2007 om oprettelse af et forvaltningsorgan for forskning til forvaltning af visse områder af Fællesskabets særprogrammer »Mennesker«, »Kapacitet« og »Samarbejde« inden for forskning (EUT 2008 L 11, s. 9).

295 I henhold til artikel 1 i afgørelse 2008/46 er REA's vedtægter fastlagt i forordning (EF) nr. 58/2003.

296 Det følger heraf, at REA er en juridisk person. Det fremgår endvidere af en samlet læsning af afgørelse 2008/46 og artikel 21 i forordning nr. 58/2003, at hvad angår ansvar uden for kontraktforhold skal REA erstatte skader, som forårsages af organet selv eller dets ansatte under udførelsen af deres hverv.

297 Hertil kommer, at det følger af afgørelse 2008/46, at REA bl.a. har til opgave at varetage forvaltning af faser af specifikke projekter i forbindelse med gennemførelsen af visse områder af særprogrammerne »Mennesker«, »Kapacitet« og »Samarbejde« og af det af Kommissionen vedtagne arbejdsprogram samt gennemføre den nødvendige kontrol. REA skal endvidere vedtage budgetgennemførelsesakter for indtægter og udgifter og træffe dispositioner, der er nødvendige for at gennemføre de omhandlede programmer, særlig i forbindelse med tildeling af tilskud og kontrakter (artikel 4, stk. 1, i afgørelse 2008/46).

298 Sagsøgeren har anført, at den skrivelse, som chefen for REA fremsendte til en koordinator for et andet projekt, udløser et ansvar for Kommissionen.

299 Det må imidlertid fastslås, at denne skrivelse af 16. april 2010 er forsynet med REA's brevhoved og underskrevet af chefen for REA, der er en juridisk person. Endvidere er det ikke bestridt, at denne skrivelse henhører under REA's kompetence, der varetager opgaver med hensyn til styring og budgetgennemførelse, særlig i forbindelse med tildeling af tilskud og kontrakter. Endelig skal REA hvad angår ansvar uden for kontraktforhold erstatte skader, som forårsages af organet selv eller dets ansatte under udførelsen af deres hverv (præmis 296 ovenfor).

300 Det følger af det ovenstående, at denne skrivelse, i modsætning til det af sagsøgeren anførte, ikke kan anses for at være afsendt af Kommissionen eller tilregnes denne institution (jf. i denne retning analogt Domstolens kendelse af 10.11.2011, sag C-626/10 P, Agapiou Joséphidès mod Kommissionen og EACEA, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 27-30 og 52-55, og Rettens dom af 8.10.2008, sag T-411/06, Sogelma mod AER, Sml. II, s. 2771, præmis 50-57).

301 Denne konklusion ændres ikke af det af sagsøgeren anførte, som i øvrigt ikke er underbygget, om, at de omstændigheder, der er fremstillet i denne skrivelse, »indlysende« var foreslået af Kommissionens tjenestemænd. Selv om REA måtte være blevet informeret af Kommissionen om resultaterne af revisionen, er skrivelsen af 16. april 2010 således fortsat alene REA's ansvar.

302 Den omhandlede skrivelse, der skal tilregnes REA, kan således ikke medføre et ansvar for Kommissionen, og det foreliggende anbringendes andet led, som er rettet mod Kommissionen, må afvises.

303 Selv om den omhandlede skrivelse måtte kunne tilregnes Kommissionen, er det under alle omstændigheder en forudsætning for Unionens ansvar uden for kontraktforhold og gennemførelsen af kravet om erstatning for det lidte tab i henhold til artikel 340, stk. 2, TEUF, at en række betingelser er opfyldt med hensyn til den retsstridige adfærd, der foreholdes institutionerne, det eventuelle tab samt årsagssammenhængen mellem denne adfærd og det påberåbte tab (jf. bl.a. analogt dom af 29.9.1982, sag 26/81, Oleifici Mediterranei mod EØF, Sml. s. 3057, præmis 16, og af 9.9.2008, forenede sager C-120/06 P og C-121/06 P, FIAMM og FIAMM Technologies mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 6513, præmis 106). Da alle disse tre betingelser for ansvar skal være opfyldt, er det tilstrækkeligt til at forkaste erstatningssøgsmålet, at en af dem ikke er det (jf. Domstolens dom af 18.3.2010, sag C-419/08 P, Trubowest Handel og Makarov mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 2259, præmis 41).

304 I det foreliggende tilfælde er det tilstrækkeligt at bemærke, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at skrivelsen af 16. april 2010 er behæftet med en ansvarspådragende ulovlighed. Nævnte skrivelses ophavsmand har således givet udtryk for, at vedkommendes tvivl med hensyn til sagsøgerens operative kapacitet ved gennemførelsen af de opgaver, som denne har fået overdraget i forbindelse med projektet, kort forinden var blevet bekræftet efter den af Kommissionen gennemførte regnskabsrevision. Skrivelsens ophavsmand anbefalede i denne sammenhæng koordinatoren kun at udbetale en del af forfinansieringen til sagsøgeren, idet den resterende del først kunne udbetales, når sagsøgeren begyndte at udøve sine aktiviteter på en tilfredsstillende måde i overensstemmelse med det i beskrivelsen af opgaverne fastsatte. Skrivelsens ophavsmand forbeholdt sig endvidere til enhver tid at foretage kontroller i sagsøgerens lokaler med henblik på at sikre, at omkostningerne kan identificeres effektivt, og at de er støtteberettigede.

305 Ophavsmanden til skrivelsen har således udført sine opgaver i forbindelse med budgetforvaltning, og sagsøgeren har ikke påvist, at denne ophavsmand har overtrådt en retsregel eller begået en uregelmæssighed af nogen art. Endvidere fremstår indholdet af denne skrivelse, i modsætning til det af sagsøgeren anførte, ikke som injurierende, eftersom den endelige revisionsrapport, uanset den omstændighed, at en del af personaleomkostningerne med urette ikke blev anset for støtteberettigede, med rette konkluderede, at der forelå uregelmæssigheder, der begrundede opsigelsen af Cocoon- og Dicoems-kontrakterne.

306 Det følger heraf, at dette anbringendes andet led under alle omstændigheder er ugrundet.

307 Det femte anbringende må således forkastes, uden at det er fornødent at tage stilling til sagsøgerens påstand om, at Kommissionen skal fremlægge dokumenter, der gør det muligt at bedømme den skade, som sagsøgeren angiveligt et blevet påført som følge af fremsendelsen af denne skrivelse.

Konklusion med hensyn til den subsidiære påstand

308 Efter det således anførte må den subsidiære påstand forkastes.

4. *Om Kommissionens modkrav*

309 Kommissionen har anført, at opsigelsen af Dicoems- og Cocoon-kontrakterne og udstedelsen af debetnotaen overholdt de gældende kontraktbestemmelser fuldt ud. I duplikken har Kommissionen for det første fremsat et modkrav om, at sagsøgeren tilpligtes at tilbagebetale Kommissionen det beløb på 164 080,03 EUR, som er anført i debetnotalen, med tillæg af morarenter, som fastsat i punkt II.31, stk. 2, i de almindelige betingelser. For det andet har Kommissionen nedlagt påstand om, at det tiltrædes, at sagsøgerens deltagelse i Dicoems- og Cocoon-projekterne er bragt til ophør, således som det fremgår af skrivelsen af 5. november 2010.

310 Det bemærkes, at Retten i sager, hvor Retten har kompetence i medfør af en voldgiftsbestemmelse, skal træffe afgørelse på grundlag af den materielle nationale ret, der finder anvendelse på kontrakten (Domstolens dom af 18.12.1986, sag 426/85, Kommissionen mod Zoubek, Sml. s. 4057, præmis 4), det vil i det foreliggende tilfælde sige belgisk ret, der finder anvendelse på de omhandlede kontrakter i medfør af begge kontrakters artikel 12.

311 I overensstemmelse med den almindeligt anerkendte grundsætning, hvorefter enhver retsinstans anvender de for denne gældende retsplejeregler, henhører såvel den retlige kompetence som formaliteten derimod alene under EU-retten (jf. i denne retning Domstolens dom i sagen Kommissionen mod Zoubek, nævnt ovenfor i præmis 310, præmis 10, og Rettens dom af 13.6.2012, sag T-110/10, Insula mod Kommissionen, EU:T:2012:289, præmis 29 og 30).

312 I det foreliggende tilfælde er Kommissionens modkrav fremsat i duplikken.

313 Det bemærkes imidlertid, at det fremgår af procesreglementets artikel 48, at nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling.

314 Endvidere fremgår det af retspraksis, at selv om procesreglementets artikel 48, stk. 2, under visse omstændigheder åbner mulighed for at fremsætte nye anbringender under sagen, kan denne bestemmelse i intet tilfælde fortolkes således, at den skulle åbne mulighed for, at en part under sagen kan fremsætte nye påstande og således ændre tvistens genstand (jf. i denne retning analogt Domstolens dom af 14.10.1987, sag 278/85, Kommissionen mod Danmark, Sml. s. 4069, præmis 37 og 38, og Rettens dom af 18.9.1992, sag T-28/90, Asia Motor France m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2285, præmis 43).

315 Procesreglementets artikel 48 sondrer ikke mellem, om det drejer sig om sagsøgeren eller sagsøgte.

316 Endvidere har Domstolen på grundlag af bestemmelsen i dens procesreglement, hvorefter nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling, haft lejlighed til at fastslå, at en formalitetsindsigelse eller et anbringende, der fremsættes for første gang i duplikken og ikke er støttet på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne, ikke kan antages til realitetsbehandling (Domstolens dom af 5.11.2002, sag C-471/98, Kommissionen mod Belgien, Sml. I, s. 9681, præmis 42 og 43, og af 14.4.2005, sag C-519/03, Kommissionen mod Luxembourg, Sml. I, s. 3067, præmis 22 og 23).

317 I det foreliggende tilfælde er det i duplikken fremsatte modkrav nyt i forhold til Kommissionens påstande i svarskriftet. Med dette krav gøres det således for det første gældende, at sagsøgeren skal tilpligtes at tilbagebetale Kommissionen det beløb på 164 080,03 EUR, som er anført i debetnotaen, med tillæg af morarenter, og for det andet, at det skal tiltrædes, at sagsøgerens deltagelse i Dicoems- og Cocoon-projekterne er bragt til ophør.

318 Selv om ophør af sagsøgerens deltagelse i kontrakterne i sig selv bekræftes ved afsigelsen af den foreliggende dom, udgør kravet om tilbagebetaling og morarenter, fremsat i duplikken, en supplerende påstand i forhold til påstandene i svarskriftet. Hertil kommer, således som Kommissionen har præciseret under retsmødet, at dette modkrav tilføjer en begæring om et fuldbyrdelsesgrundlag til svarskriftet.

319 Modkravet kan, for så vidt som det omfatter et krav om tilbagebetaling og morarenter, således anses for en ny påstand, som gennem en udvidelse ændrer genstanden for de i svarskriftet fremsatte påstande.

320 Kommissionen har på Rettens forespørgsel gjort gældende, at kompetencen til at træffe afgørelse i en hovedsag i Unionens retsmiddelsystem medfører, at der er kompetence til at træffe afgørelse om ethvert modkrav, der er fremsat under samme procedure, og som udspringer fra den samme retsakt eller den samme faktiske omstændighed, som er genstand for stævningen (Domstolens kendelse af 27.5.2004, sag C-517/03, Kommissionen mod IAMA Consulting, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 17). Rettens kompetence til at tage stilling til Kommissionens krav i form at et modkrav er imidlertid ikke relevant i det foreliggende tilfælde. Dette argument ændrer ikke konklusionen om, at modkravet i det foreliggende tilfælde er en ny påstand, der udvider genstanden for påstandene i svarskriftet.

321 I modsætning til det, som Kommissionen har anført, indebærer overholdelsen af kontradiktionsprincippet og princippet om ret til forsvar, at et sådant krav skal fremsættes i svarskriftet selv i et tilfælde som det foreliggende, hvor modkravet fornyer det krav om tilbagebetaling, der er indeholdt i debetnotaen.

322 Et sådant krav skal dermed anses for fremsat for sent, og dermed skal det afvises i medfør af procesreglementets artikel 48.

323 Det bemærkes endelig, at en sådan forsinkelse ikke hindrer Kommissionen i at tilbagesøge de omhandlede beløb i henhold til artikel 299 TEUF, hvorefter Kommissionens retsakter, der indebærer en forpligtelse for andre end stater til at betale en pengeydelse, kan tvangsfuldbyrdes. Som det i øvrigt er fastsat i punkt II.31, stk. 5, i de almindelige betingelser, kan Kommissionen til enhver tid vedtage en afgørelse, der kan tvangsfuldbyrdes i henhold til denne bestemmelse, på grundlag af artikel 79, stk. 2, første afsnit, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU, Euratom) nr. 966/2012 af 25. oktober 2012 om de finansielle regler vedrørende Unionens almindelige budget og om ophævelse af Rådets forordning nr. 1605/2002 (EUT L 298, s. 1) (jf. i denne retning og analogt dom af 13.6.2012, sag T-246/09, Insula mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 252, præmis 95-99), idet fuldbyrdelsespåtegningen derefter skal påføres af den kompetente nationale myndighed.

324 Det følger heraf, at det af Kommissionen fremsatte modkrav må afvises.

Sagens omkostninger

325 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 3, kan Retten fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis parterne som i det foreliggende tilfælde henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter.

326 Under de foreliggende omstændigheder bestemmes, at hver part bærer sine egne omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler, sag T-116/11 R.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Anden Afdeling):

1) Association médicale européenne (EMA) gives medhold for så vidt angår refusion af direkte personaleomkostninger i henhold til Cocoon- og Dicoems-kontrakterne på 17 231,28 EUR samt de hermed forbundne indirekte omkostninger, der følger af anvendelsen af nævnte kontrakter.

2) I øvrigt frifindes Europa-Kommissionen.

3) Kommissionens modkrav afvises.

4) Hver part bærer sine egne omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler, sag T-116/11 R.

Forwood Dehousse Schwarcz

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 11. december 2013.

Underskrifter

Indhold

Retsforskrifter . . . 2

1. Den kontraktmæssige ramme . . . 2

2. Belgisk ret . . . 6

Sagens baggrund . . . 6

Retsforhandlinger og parternes påstande . . . 9

Retlige bemærkninger . . . 10

1. Indledende bemærkninger . . . 10

2. Om den principale påstand, støttet på fire anbringender . . . 11

Det første anbringende om en tilsidesættelse af punkt II.19, II.20. II.21 og II.25 i de almindelige betingelser . . . 11

Om påstanden om refusion vedrørende den fjerde periode . . . 12

Om klagepunktet vedrørende manglende valgfrihed ved omkostningsmodellen . . . 12

Om klagepunktet om, at fakturerede omkostninger, der endnu ikke er afholdt, ikke er støtteberettiget . . . 13

Om klagepunktet om direkte omkostninger til personale . . . 14

– Om de personaleomkostninger, som kræves refunderet i forbindelse med Cocoon-kontrakten 15

– Om de personaleomkostninger, der kræves refunderet i forbindelse med Dicoems-kontrakten 19

Om klagepunktet vedrørende indirekte omkostninger 23

Klagepunktet om, at den endelige revisionsrapport er usammenhængende 23

Konklusion vedrørende det første anbringende 24

Det andet anbringende om Kommissionens tilsidesættelse af sine overvågningsforpligtelser, princippet om god tro og princippet om loyalt samarbejde ved gennemførelsen af kontrakter 24

Det tredje anbringende om, at Kommissionen har tilsidesat princippet om god forvaltningsskik og proportionalitetsprincippet 28

– Om klagepunktet vedrørende en tilsidesættelse af princippet om god forvaltning 28

– Om klagepunktet om en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet 30

Det fjerde anbringende om en tilsidesættelse af retten til forsvar og begrundelsespligten 31

– Om klagepunktet vedrørende en manglende overholdelse af retten til forsvar 31

– Om klagepunktet vedrørende en tilsidesættelse af begrundelsespligten 32

Konklusion med hensyn til den principale påstand 32

3. Om den subsidiære påstand baseret på det femte anbringende 32

Om første led, der er baseret på en ugrundet berigelse 32

Om andet led, der er baseret på Kommissionens culpaansvar 33

Konklusion med hensyn til den subsidiære påstand 35

4. Om Kommissionens modkrav 36

Sagens omkostninger 37